

Riksdagens protokoll

1994/95:121

Torsdagen den 15 juni

Kl. 9.00 – 12.27

Protokoll
1994/95:121

1 § Partiledardebatt

Partiledardebatt

Anf. 1 LARS TOBISSON (m)

Fru talman! Så här vid riksmötets slut är det naturligt att se tillbaka på vad som hänt sedan valet i höstas. I särklass viktigast är att medborgarna i folkomröstning beslutat om Sveriges inträde i EU och att vi sedan årsskiftet deltar fullt ut i det europeiska samarbetet – detta efter den borgerliga regeringens förarbete och utan att den socialdemokratiska ens kunde samla sig till en ståndpunkt i frågan.

Den nya regeringen var sedan i och för sig snabb med att driva igenom skattehöjningar på över 50 miljarder kronor och därtill en rad återställare på t.ex. arbetslivets område. Men i övrigt går förändringsarbetet trögt. Nödvändiga beslut på det ekonomiska området skjuts på framtiden. Sverige uppträder inte precis som pådrivare i Europa. Och även när det gäller välfärdssamhällets utveckling böjer sig regeringen för etablerade intressen bakom den modell som fungerar dåligt. Den stigande framtidstron under fyrpartiregeringen har därmed förbytts i en stark övervikt för dem som befarar sämre tider.

Det har sitt intresse att jämföra regeringens bedömningar och politik med den socialdemokratiska partimotion som väcktes för ett år sedan. Den var mest en stridsskrift inför valet med raskäll mot de borgerliga. Men där avgavs också tydliga löften. Med socialdemokratisk politik skulle bruttonationalprodukten öka 1995 med 4,5 %. Den öppna arbetslösheten skulle dessutom pressas ner under 5 %.

Nu redovisar regeringen att tillväxten kommer att stanna under 3 % både i år och nästa år. Ändå ligger man högt jämfört med andra bedömare. På litet längre sikt räknar regeringen med att tillväxtutrymmet blir mindre än 2 % om året. Det är en förfärligt dålig siffra både i historiskt perspektiv och jämfört med andra länder. Skulle den bedömningen visa sig vara riktig, kommer Sverige att fortsätta sin snabba utförsåkning i den internationella välfärdsligan för att snart inta en bottenplats bland industriländerna.

Regeringen visar också en betydande pessimism beträffande arbetslösheten. Den väntas sjunka endast långsamt de närmaste åren för att stabiliseras kring ca 10 % totalt sett – nära 500 000 personer. Den öppna arbetslösheten bedöms fastna nära 6 % och alltså inte på denna sidan år 2000 komma ner under den nivå som för ett år sedan angavs

som möjlig att uppnå redan 1995. Det är en katastrof för socialdemokratisk politik – och naturligtvis för alla dem som drabbas.

Men det finns inget ödesbundet i detta dystra scenario. Framtiden på några års sikt blir vad vi gör den till. Vi moderater vill rikta in den ekonomiska politiken på tillväxt, på nya jobb och på budgetsanering. I den ordningen, inte därför att vi med tillväxt- och sysselsättningsstimulerande insatser kan undvika nödvändiga saneringsåtgärder. Men dessa senare måste utformas så att de inte motverkar utan beförmedlar ekonomisk tillväxt och aktivitet. Saneringspolitikens syfte är inte att strama åt utan att frigöra resurser för ekonomisk utveckling.

Under arbetet med konvergensprogrammet har vi fått veta att tillväxten tänker regeringen ta itu med till hösten. Men redan nu måste finanspolitiken avvägas så att den inte framkallar en recession i förtid. Från denna synpunkt är skattehöjningar inte likvärdiga med besparingar. Vad som måste eftersträvas är utgiftsminskningar, skattesänkningar och avregleringar, som verkar stimulerande på arbete, företagande och sparande.

Fru talman! Regeringen har nu offentliggjort sitt förslag till konvergensprogram. Det är bra att man verkar ta konvergenskraven på allvar. Och de budgetpolitiska mål som ställs upp för att stabilisera statsskulden och eliminera underskottet i de offentliga finanserna finns det inget att invända emot. Men enligt vår mening uppnås inte dessa mål med av regeringen angivna medel. Felet är att kompletteringspropositionen från början pekats ut som den ofrånkomliga basen.

Vi moderater vill redan nu binda oss för ett starkare budgetsaldo 1998. Men än viktigare är att våra förslag har en helt annan fördelning: större utgiftsminskningar, som inte bara gör skattehöjningar onödiga utan därutöver ger utrymme för betydande skattelättnader. Tillsammans med våra förslag till avregleringar, inte minst inom arbetslivets område, öppnar detta för en snabbare tillväxt och för tillkomsten av flera nya jobb där de måste komma till stånd, nämligen inom den enskilda sektorn.

Regeringen erkänner nu att det fattas bortåt 20 miljarder kronor för att få bort underskottet i de offentliga finanserna till 1998. Men varför skjuter ni då beslutet om åtgärder på framtiden? Ett klart besked nu skapar mycket större trovärdighet kring beslutsamheten att reda ut Sveriges ekonomiska problem och skulle därmed få en välgörande effekt på räntan och kronans värde.

Samma förhållande gäller beträffande Riksbanken. Enligt konvergensprogrammet avser regeringen att lägga förslag beträffande riksbankschefens ställning. Men detta är inte allt som krävs för att ge Riksbanken det oberoende som Maastrichtfördraget förutsätter. Här kommer även in frågor som rör fullmäktiges sammansättning, mandatperioden osv. Och återigen: Varför inte göra detta snabbt, om det nu ändå måste göras?

Ett beslut som regeringen har fattat är att inte nu ta beslut om svenskt deltagande i EMU:s tredje fas, när vi väl uppfyllt konvergensmålen. Det ger inget övertygande intryck att ägna stort utrymme i programets inledning åt att förklara att man inte vet om man vill vara

med fullt ut i det europeiska valutasamarbetet. Det vill vi moderater att Sverige skall, så snart vi kan och får.

Fru talman! Regeringens tvekan och tövan, som naturligtvis bottnar i splittringen i de egna leden, framträder även i andra avseenden i förhållande till Europa. Beskedet att Sverige vill delta i Schengensamarbetet dröjde så länge, att det gav utrymme för kritik att riksdagen togs med överraskning. Men fri rörlighet för människor inom EU ligger ju redan i vårt medlemsavtal. Det är ingen överraskning.

I den aktuella debatten om Europasamarbetets framtid har socialdemokraterna en benägenhet att undvika ställningstaganden och att fly till egna hjärtefrågor. Men den som ställer sig vid sidan av förverkligandet av det fredsprojekt som EU i grunden utgör riskerar att marginaliseras och bli utan inflytande. Viktigast för Sverige i det kommande översynsarbetet är att verka för EU:s utvidgning till hela Europa, och då måste vi också vara beredda att finna institutionella lösningar som gör denna utveckling möjlig.

Mer överraskande än att regeringen saknar tillväxtstrategi och Europastrategi är att socialdemokraterna trevar och vacklar även på det sociala området. Jag tänker då kanske inte i första hand på att man först våldsamt kritiserade den borgerliga sänkningen av kompensationsnivån inom socialförsäkringarna till 80 % för att nu själv förorda 75 %.

Mer avslöjande är t.ex. det långa dröjsmålet med att utfärda nya direktiv till Sjuk- och arbetsskadeberedningen, vars uppdrag bygger på en av krisuppgörelserna från hösten 1992. Och när de äntligen föreligger, innebär de ett stopp för en mer genomgripande reform, där sjukförsäkringen samordnas med arbetslöshetsförsäkringen till ett komplett skydd mot olika inkomstbortfall.

De nya direktiven tillåter dessutom endast *en* lösning av sådana nyckelfrågor som antalet karensdagar, möjligheterna att variera försäkringsskyddet efter den försäkrades livssituation, avvägning mellan obligatoriskt skydd, kompletterande försäkring och eget sparande m.m.

Återigen har alltså inre motsättningar och ideologisk motvilja lett till dröjsmål och halvmesyrier. Situationen blir inte bättre av att regeringen söker samverkan med partier som strävar i en annan riktning än den som är nödvändig beträffande ekonomin, den sociala tryggheten och inte minst Europa.

Kontrasten är stor mot det som sker i vårt grannland Finland. Där står en nyttillträd socialdemokratisk statsminister och en moderat finansminister för långtgående utgiftsminskningar, skattelättnader, större flexibilitet på arbetsmarknaden, privatisering och en klar satsning på jobb i småföretag och i tjänstesektorn i stället för offentlig verksamhet. Tillväxttakten är långt högre och utsikterna till att uppfylla konvergensmålen klart bättre än för Sverige.

Regeringens dilemma är att när andra skall bedöma vad som i Sverige görs för att få bukt med våra problem kan det alltid hävdas att regeringen inte gör allt som är parlamentariskt möjligt. Man kommer att peka på att det stora oppositionspartiet är berett – ja, rent av driver på – att snabbare återupprätta vårt land som tillväxt- och företagarna-

tion. Och det kommer vi moderater att fortsätta att göra, nu närmast i den kampanj som stundar inför EU-valet i höst.
(Applåder)

Anf. 2 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Fru talman! Jag skulle vilja ställa några frågor till Lars Tobisson. Han började med att säga att det var naturligt att se tillbaka. Jag hoppas att den här partiledardebatten kommer att vara en debatt där vi blickar framåt. Jag tror att vi skulle må bra av det, inte minst i den politiska debatten.

De framtidsvisioner Lars Tobisson berörde handlade om EU-inträdet. Vi är ju redan där, men frågan är hur fortsättningen skall bli. Jag skulle därför vilja ställa två frågor.

Anser moderaterna att Sverige skall arbeta aktivt för att vi skall få en fullt ut gällande gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, dvs. ett avskaffande av det veto som i dag finns för enskilda länder? Anser moderaterna att Sverige bör sikta in sig på ett medlemskap i NATO, vilket ju är en av de stora stötestenarna och aktuella debattfrågorna inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken i dag? Det är de två frågorna.

Vidare jag vill ta upp något som mer rör den inrikespolitik och den samhällsutveckling som vi står inför. Lars Tobisson säger att moderaterna vill ha större utgiftsminskningar och skattelättnader. Jag antar att det betyder större utgiftsminskningar för den gemensamma sektorn, men jag skulle vilja ha en precisering. Vad är det som skall minskas? Jag skulle också vilja veta vad det är för skattelättnader Lars Tobisson talar om. Vilka är det som skall få sänkta skatter enligt moderaterna?

Jag skulle också vilja veta på vilket sätt de saneringar man har tänkt sig kommer att frigöra resurser. På vilket sätt frigörs resurser när det som beslutades här i går nu blir verklighet, nämligen sänkt a-kassa, sänkt sjukförsäkring och sänkta barnbidrag? Vilka resurser tillför detta samhället? Vilka resurser tillförs i samhället, när vi skär ner på barnomsorgen, äldreomsorgen, sjukvården och utbildningen och låter 100 000 kvinnor gå ut i öppen arbetslöshet? På vilket sätt tillför detta samhällsutvecklingen någonting positivt?

Anf. 3 LARS TOBISSON (m) replik

Fru talman! Det var många stora frågor för ett snabbt och kort replikskifte. Vad beträffar våra utgiftsminskningar och skattelättnader har Gudrun Schyman haft goda tillfällen, ända sedan i januari, till att ta del av dem när de har presenterats.

Låt mig bara säga att syftet med detta, liksom med avregleringarna, är naturligtvis att frigöra möjligheter för enskilda personer och enskilda företag att erbjuda de jobb som vi alla är överens om måste komma i den enskilda sektorn. Det gör man inte genom att höja skatter på företag och på investeringar, vilket är den aktuella politiken.

Gudrun Schyman hade också två precisa frågor om EU. Det är självklart att vi arbetar för att forma en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Men när det gäller de intressen som Sverige har direkt

beröring med, förbehåller vi oss fortsatt vetorätt. Vi kommer inte att gå över från mellanstatligt till överstatligt beslutfattande.

Vi har självklart inga ambitioner att begära medlemskap i NATO. Jag tror inte att NATO är öppet för en medlemsansökan från Sverige. Det skulle bli ganska stora problem för NATO att hantera de försvarsfrågor som vi skall klara på egen hand.

Prot. 1994/95:121
15 juni

Partiledardebatt

Anf. 4 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Fru talman! Det är alldeles riktigt, Lars Tobisson, att jag har haft möjlighet att studera moderaternas motioner och förslag. Men eftersom det här är ett tillfälle för många fler, också utanför denna kammare, att ta del av partiernas olika ställningstaganden, tycker jag att det är bra om vi kan vara så konkreta och tydliga som möjligt. Det är bra om vi kan tala i klarspråk, så att så många människor som möjligt förstår vilken politik de olika partierna står för.

Jag tror nämligen att många i dagens politiska debatt blir förvirrade av att allting låter likadant. Allt är väldigt svepande och ligger på ett väldigt generellt plan. Jag vill faktiskt veta – det måste ju Lars Tobisson som väl sitter i finansutskottet kunna tala om – vilka personer, vilka inkomstlägen, är det som skall få sänkt skatt. Vilka företag är det som skall få sänkt skatt?

Det är ju faktiskt så, Lars Tobisson, att i dag går vi mot en allt större tudelning av samhället och av ekonomierna, både för enskilda individer, för familjer, för hushåll och för företag. De som har litet får allt mindre, och de som har mycket får allt mer. Detta skapar ekonomiska orättvisor och växande klyftor, och detta i sin tur skapar misär. Arbetslösheten spelar en stor roll och skapar social oro. Det finns en utveckling som jag är väldigt oroad av och som karakteriseras av ökande klassklyftor.

Jag undrar om moderaterna är medvetna om detta, eller, om ni är det, om ni bryr er om det. Era förslag, så som jag har läst dem, innebär faktiskt att människor som har arbete och som tjänar bra skall få skattelättnader, och människor som är arbetslösa eller som tjänar litet skall dra åt svängremmen ännu mer. Stora företag som gör stora vinster skall få mer skattelättnader, och små företag får gnet på bäst de kan.

Denna tudelning är någonting som vi i Vänsterpartiet vill komma bort ifrån. Därför undrar jag hur Moderaterna ser på det här. Är ni inte oroad över denna samhällsutveckling? Vad är ert recept för att få så många människor som möjligt i arbete med möjlighet att leva ett rimligt, normalt och värdigt liv?

Anf. 5 LARS TOBISSON (m) replik

Fru talman! Sverige är ett högskatteland. Ingen annanstans är skattestrycket så hårt. Det betyder att även människor med lägre inkomster belastas med mycket hårda skatteuttag. Vad vi går in för, när vi säger att vi skall sänka skatter på arbete och företagande, är naturligtvis att vi skall göra det över hela linjen.

Vi är det enda parti som konsekvent går in för att hålla nere kommunalskatten och t.o.m. ger premier till kommuner som sänker kom-

munalskatten, den skatt som drabbar rakt över, och som faktiskt på det viset blir hårdare för dem som har lägre inkomster.

Anf. 6 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Fru talman! Det var väl ett förväntat replikskifte.

Jag tänkte försöka med en annan vinkling på det här. Lars Tobisson talar om tillväxt och nya jobb. Är det känt för Lars Tobisson och Moderaterna att en gammal traditionell tillväxt inte leder till speciellt många nya jobb? Det är därför som det är så viktigt att göra det som Moderaterna *inte* vill, nämligen skatteväxla – sänka skatten på arbete och höja skatten på energi, råvaror och utsläpp. Den typen av tillfällig tillväxt kan ge jobb. Men den tillväxt som Moderaterna talar om ger inga jobb.

Dessutom talas det litet slarvigt om tillväxten från Lars Tobissons sida. Om man sänker bidragen för arbetslösa och för andra som har det svårt, leder det då till att ekonomin hålls i gång eller inte? Är inte ert recept, att de som har det svårt skall få det sämre, ett sätt att i själva verket stagnera ekonomin?

Sedan till det här med marknaden. Marknaden skall lösa alla problem. Men Moderaterna står inte ens för marknadsekonomi. De står för sårintressen. Skulle Moderaterna driva marknadsekonomi till vad den verkligen betyder, då skulle man låta marknaden styra energipolitiken t.ex. Och då skulle kärnkraftsbolagen inte vara subventionerade genom att staten skall betala försäkringspremierna. Varför låter ni inte marknaden komma in även på energipolitiken? Varför låter ni inte marknadens aktörer stå för miljökostnaderna, de externa kostnaderna för sin verksamhet? Det är ju det som är marknadsekonomi.

Moderaternas typ av marknadsekonomi är att privatisera vinsterna och socialisera kostnaderna!

Anf. 7 LARS TOBISSON (m) replik

Fru talman! Det är inte oväntat att jag har en helt annan syn på dessa frågor än Birger Schlaug. Han påstår att den politik som vi står för inte leder till tillväxt. Men då borde han nästan vara glad. Såvitt jag förstår är det ett mål för Miljöpartiet att skapa nolltillväxt, att verkligen inte få några förändringar. Där har vi inte alls samma syn.

Problemet för er är att när det verkligen blir nolltillväxt, som vi tyvärr har, lider människor av denna kris, och då får vi de yttringar i form av arbetslöshet som vi nu kan avläsa. Då börjar ni tala om att ni kan skapa sysselsättning på annat sätt. Det går inte, och det har ingen annan heller klarat av.

Likaså anklagar man oss för att inte tro på marknaden, och man anför energipolitiken. Men vi har drivit på och fått till stånd att nu även Socialdemokraterna ställt upp en avreglering av elmarknaden. Det är ett tecken på vad vi driver. Motsatsen är att Birger Schlaug nu vill inrikta sig på att förbjuda kärnkraft. Det har vi ingen förståelse för.

Anf. 8 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Fru talman! Jo, det är sant att Miljöpartiet vill förbjuda kärnkraft från ett visst årtal, t.ex. år 2010. Vad jag talade om är det som är heligt för Lars Tobisson: marknaden.

Varför låter Moderaterna inte sitt genuina marknadstänkande tränga in på energipolitiken? Varför går man emot exempelvis miljöavgifter? Varför går man emot skatteväxling? Varför går man emot skatter på de externa kostnader som viss verksamhet ställer till med? Varför gillar man inte uranskatt? Varför gillar man inte koldioxidskatt? Det handlar alltså om sådana skatter som betalar för det som verksamheten ställer till med.

Det är sant att Miljöpartiet inte är ett tillväxtparti. Vi menar på fullt allvar att evig tillväxt är en omöjlighet. I ett materiellt moget samhälle är det svårt att jaga fram ekonomisk tillväxt hur länge som helst. Därför måste vi hitta andra vägar att skapa ett robust samhälle. Det kan vi göra med skatteväxling. Det talar allt fler ekonomer om. T.o.m. i konvergensprogrammet är skatteväxlingen en central del av den ekonomiska politiken, men Moderaterna ställer sig utanför.

En kort notering till. Carl Bildt är inte här i dag, utan Lars Tobisson är här. Innebär det nu när Carl Bildt är fredsmäklare att Moderaterna också tänker ställa sig bakom vårt krav på stopp för vapenexport? För 2 miljarder kronor har vi exporterat vapen till Jugoslavien, där Carl Bildt nu är fredsmäklare. Förut var han vapenmånglare.

Anf. 9 LARS TOBISSON (m) replik

Fru talman! Det finns en bred enighet om att vi, för att kunna upprätthålla ett starkt försvar, också måste ha viss vapenexport.

Föregående inlägg var betecknande. Birger Schlaug visar att han inte tror på framtiden. Det gör vi moderater. Vi tror att människan genom en utveckling av sina förmågor, sina resurser, förmår att verkligen göra det bättre för oss alla – inte bara i Sverige utan över hela världen. Det gör vi genom att utnyttja den bästa förutsättning för detta som finns, nämligen marknadsekonomin.

Men det innebär inte att vi t.ex. rakt av är emot miljöavgifter. Dock är det ett problem med Miljöpartiets uppläggning. Ni vill lägga skatt och hoppas dra in pengar på det här. Vi vill med miljöavgifter stimulera fram en bättre användning av våra naturresurser.

Anf. 10 OLOF JOHANSSON (c)

Fru talman! Vardagen förmörkas ofta av en brutal verklighet, så också vid detta riksdagsårs slut. Rapporterna om ett alltmer brutaliserat våld, inte minst bland ungdomar, växer i styrka. I natt kom den senaste rapporten.

Knivbeväpning förefaller i vissa sammanhang och kretsar snarare vara regel än undantag. Den som knivbeväpnar sig gör sig ju också mentalt beredd att använda sitt vapen. Så har också skett. Flera unga människor har under den senaste tiden fått sätta livet till, och andra har skadats allvarligt.

Våldet har alltså brutaliserats. Detta måste mötas. Det finns naturligtvis inga enkla lösningar på så här svåra problem. I stället måste många olika åtgärder provas. Attityder måste förändras. Men det tar tid, och den tiden har vi inte. Normer måste förstärkas, och det tar också tid.

I en del fall räcker det kanske om föräldrar eller kompisar sätter gränser och bryr sig om. I andra fall är problemen djupare. Arbetslöshet, en tilltagande segregering och drogmissbruk föder osäkerhet, sociala problem och våld.

Grundläggande principer för det svenska välfärdssamhället måste försvaras och förstärkas. Det behövs en verklig folkrörelse mot våldet, och det finns en sådan som växer. Det kunde vi höra som var inbjudna till konungen på en sittning kring de här frågorna.

Alla de som ställer upp för att motarbeta våldet gör en värdefull insats, men det är förenat med risker. Ändå behövs fler i det arbetet. Statsmakternas stöd och skärpta regler krävs. Inga åtgärder får uteslutas för att bryta den nuvarande våldsspiralen.

En översyn pågår av såväl vapenlagen som knivlagen. Det är självklart att båda dessa lagar måste skärpas.

En kartläggning av knivvanorna sker på regeringens initiativ, och det är bra. Men det krävs fler insatser.

Jag tycker att vi skall ställa frågan till oss själva som *personer*: Är det inte nödvändigt nu att vi vidgar möjligheterna för visitation av människor i grupp? Det är ju betydligt mera kränkande att bli knivskuren än att bli visiterad. Vem skulle tveka ett ögonblick på den punkten?

Jag tror att det är nödvändigt att vi ger ordningsmakten de befogenheter som krävs för detta. Det finns redan bra exempel på att man tillämpat detta och samlat in vapen i förväg när många ungdomar samlas på ett och samma ställe. Det är tid för eftertanke!

Fru talman! Också utanför Sveriges gränser finns det våld i vår världsdel, främst på det oroliga Balkan. Sverige skall självklart medverka till alla insatser som vi kan göra för att bevara eller återställa freden. När FN:s säkerhetsråd så begär, skall vi ta ställning till utökade svenska insatser. Men en förutsättning är självklart att man kan fylla sin roll och klara sin uppgift. Detta hänger bl.a. samman med att man får klara mandat och ett klart ansvar.

Jag vill passa på att uttala fullt stöd för Carl Bildts roll som medlare i konflikten. Jag förutsätter att vi alla – mer än vanligt om jag får säga så – över partigränserna önskar att Carl Bildt lyckas.

Det behövs insatser från hela Europa för att medverka till en fredligare utveckling i vår världsdel. För Centern är EU ett sådant samarbete mellan stater. Huvudinriktningen skall vara att bredda, inte fördjupa, samarbetet. Den skall inte heller vara att bygga beslutspyramider. Centern avvisar, liksom en tydlig majoritet av svenska folket, svenskt medlemskap i NATO. Sverige skall inte ingå i något förpliktande försvars- eller militärpolitiskt samarbete – i den meningen inget säkerhetspolitiskt samarbete – i EU. Sverige skall inte för egen del ha en glidande uttolkning av säkerhetspolitiken.

Det är viktigt att vi talar tydligt, inte minst i det kommande EU-parlamentsvalet som kommer att avgöra mycket av den här utvecklingen i vår egen världsdel.

EU-parlamentsvalet står alltså för dörren. Avgörande frågor blir just valet mellan breddning och fördjupning men också kampen mot arbetslösheten och miljöförstöringen, inte minst mot bakgrund av diskussionerna kring konvergensprogrammet.

Ingen skall inbilla sig att det blir möjligt att skapa en bred folklig uppslutning bakom åtgärderna för att anpassa svensk ekonomi till EU:s krav utan att kampen mot arbetslösheten prioriteras. Det är farligt – och vi är redan i dag inne i den negativa utvecklingen – när stora delar av den svenska opinionen reagerar negativt mot allt som har med den europeiska unionen att göra. Det kan inte vara så. Det kan inte vara rimligt att politiska företrädare för partier aktivt arbetar i en organisation som folket inte accepterar eller tolererar. Denna varningssignal har kommit tidigt den här gången, och den skall tas på allvar.

Kraven i konvergenssammanhang är bra ur disciplinsynpunkt. Oavsett medlemskap i EMU gäller att det är viktigt att som medlem i den europeiska unionen mobilisera ett brett folkligt stöd för samarbete, i synnerhet nu när detta samarbete vidgas. Det är därför vi säger: Folkomröstning igen, för att människor skall få säga sin mening om sådana här stora och viktiga frågor!

Det blir inte möjligt att mobilisera ett stöd för den fortsatta europeiska utvecklingen om vi lämnar folket bakom oss, och det blir omöjligt om inte arbetslösheten kan pressas ned.

Fru talman! Riksdagsåret har under våren inneburit en del sakpolitiska framgångar för Centerpartiet. Ur den synpunkten tycker jag att det har skett en väldigt positiv klimatiförändring i den svenska politiken åtminstone så som vi har upplevt det – andra kan naturligtvis se det på ett annat sätt utifrån sina utgångspunkter.

Uppgörelsen här i riksdagen om att fullt ut utnyttja EU:s miljöstöd för att hålla landskapet öppet blev en inkörsport till konstruktiva diskussioner med regeringen. Bättre villkor för friskolorna och rättvisare skatter för pensionärerna följde. Det här var inga dramatiska uppgörelser, men så småningom ledde de fram till en överenskommelse om vårbudgeten.

Det är klart att det är viktigt. Därigenom vann vi omedelbart politisk stabilitet och gav en signal om detta till omvärlden som vi tidigare inte haft möjlighet till. Jag tror att vi har vunnit en del ur den synpunkten. I övrigt vill jag inte överdriva vare sig effekten på räntor eller på kronkurs.

Men våra resultat är trots allt underordnade. Vi har tagit ansvar för Sveriges ekonomi i en situation som är så allvarlig att partipolitiken måste stå tillbaka för nationell samling. Jag har tjatat om det här i den föregående valrörelsen, men det var inte så många som lyssnade vid det tillfället. Men jag är helt övertygad om att vi måste förändra vårt synsätt när det gäller att se på partier som någon sorts egenvärde. Partier är till för människorna, och vi har anledning att ta ansvar långt utanför

våra egna partigränser och försöka komma varandra närmare när krisen kräver det, och det kräver den i dag.

Det finns inget annat acceptabelt slut på arbetet för att stabilisera den svenska ekonomin än att lyckas. Många obekväma beslut har fattats, fler kommer att följa. Låt mig bara deklarera att Centerpartiet kommer att fullfölja arbetet för att sanera statens finanser, pressa tillbaka arbetslösheten och skapa uthållig tillväxt.

I samband med överläggningarna om konvergensprogrammet har fler partier visat sin vilja till breda överenskommelser, men några har valt att ställa sig vid sidan av. Men det förändrar inte vår övertygelse om att arbetet måste fullföljas. Det finns många inslag som skulle kunna kommenteras i den uppgörelse om fyra enskilda propositioner som Centern och regeringen träffade i april. Låt mig göra ett mycket snävt urval. Det har att göra med den debatt som har förts därefter.

För det första: Vissa debattörer utgår faktiskt ifrån att, i alla fall debatterar de som om, den som är arbetslös är dömd att så vara för evigt – en fruktansvärt pessimistisk syn på verkligheten. I själva verket måste vår politik och det påbörjade samarbetet syfta till just motsatsen, dvs. att människor inte skall behöva vara arbetslösa under långa perioder. Det skall möjligen vara omställningen som kan accepteras men ingenting annat. Genom ett minskat underskott i statens affärer och efterhand en starkare kronkurs och lägre ränta kan fler få jobb. Dessa samband måste upprepas gång efter annan.

Åtskilligt återstår för att få fart på nyanställningarna i småföretagen. Men själva grunden är att skapa förutsättningar för fler investeringar och därmed nya jobb och färre arbetslösa. En av dessa förutsättningar är också att återskapa balans i den offentliga ekonomin. Jag delar finansministerns uppfattning, som han redogjorde för här i går, att har man inte ordning och reda i de offentliga finanserna, så finns också risken att ingenting händer i den privata sektorn, på grund av ren osäkerhet.

För det andra: De partier eller parter som inte tar ansvar för vårt lands ekonomi glömmar ofta sambandet mellan lägre ränta och nya jobb samt räntans betydelse för många familjers hushållsekonomi.

Bostadslånen: Bara ett bostadslån på 500 000 kr, vilket inte är ovanligt, blir brutto drygt 400 kr billigare varje månad, om räntan kan sänkas med en procentenhet. Detta säger den del. Allt slår inte igenom omedelbart, eftersom en del har bundna lån, men efter hand slår det igenom. Detsamma gäller hyrorna. Detta är oerhört viktigt för att återskapa framtidstron.

För det tredje: Det odlas nu en populistisk myt som förutsätter att folket egentligen ingenting begriper. Sanningen är ju att inga höjda skatter i världen kan ta Sverige ur krisen, oavsett om staten skulle ta 100 % i skatt på de högsta inkomsterna. Jag tror att det är farligt att föra den sortens debatt. Men vårbudgeten innebär att man lever upp till målet om rättvis fördelning, att alla skall vara med. Den tiondel av svenska folket som har den lägsta inkomster står för litet drygt 5 % av budgetförstärkningen. Den tiondel som har högst inkomst svarar för 28 % av budgetförstärkningen.

Att begränsa samhällets stimulans för en framtida högre standard för enskilda är en del av detta. Jag syftar på att vi begränsar avdragsrätten för pensionsförsäkringar, precis som om det skulle vara något stort ingrepp för dem som har pengar att spara. Så är det naturligtvis inte. Men frågan är snarare om det är en effektiv åtgärd. Det kan man alltid diskutera, och det vet man inte förrän efteråt. Men detta att göra det fördelningspolitiskt rättvist är viktigt.

För det fjärde: Matmomssänkningen. Det är en skattesänkning som mest riktas till dem med smala ekonomiska marginaler. Äntligen har vi då fått en skattesänkning som, om jag får raljera litet, moderaterna går emot. Men då flyr Vänsterpartiet från sin tidigare position. Jag måste erkänna att jag har blivit något förbryllad över denna utveckling eller vad man skall kalla det. Nu skall man inte söka strid i frågan. Vi får väl klart och tydligt reda på i debatten vad det var för fel på den här åtgärden. Att det finns krafter till höger i politiken som tenderar att anse att skattesänkningar främst skall ske på förmögenheter eller annat kapital är begripligt. Men att Vänsterpartiet ansluter sig till motståndet till sänkt matskatt, när alternativet är höjd matskatt till 25 %, är för mig obegripligt. Jag tyckte inte att jag kunde uppfatta något svar på den här frågan i gårdagens debatt heller, men det kommer kanske senare i dag.

Vårbudgeten innehåller, som sagt, också många positiva delar i övrigt som skapar en beredskap framöver. När utgiftstaket införs blir det ett kraftfullt instrument för att hålla de offentliga finanserna i schack t.ex.

Låt mig, fru talman, få avsluta med några ord om en på nytt uppfammande debatt, som vi har fört många gånger i denna kammare. Det handlar om kärnkraften som energikälla.

Från vår utgångspunkt och med våra värderingar är ju kretsloppssamhället någonting som bygger på enkla principer, att användningen av ändliga naturresurser skall vara minimal. Det som utvinns ur naturen måste återföras till naturens eget kretslopp, och energiproduktionen får inte utgöra något undantag.

Kärnkraften bygger på en ändlig naturresurs, driften av reaktorerna är förknippad med betydande säkerhetsrisker och avfallsfrågorna är olösta. Sambandet mellan kärnkraft och kärnvapen förnekas nu knappast av någon men förtigs förstås av dem som har stora ekonomiska intressen i branschen. Lägg därtill att storskaligheten gör att kärnkraftsbaserad energiproduktion är mycket sårbar osv.

Med kretsloppssamhället som övergripande mål blir svaren på frågor om kärnkraft och andra miljöbelastande betongprojekt enkla att ge. De rymmer inte i kretsloppssamhället. Detta är bakgrunden till vår position i dessa frågor, enkelt uttryckt.

När nu debatten flamar upp igen är det naturligtvis viktigt att veta att det beror på att Energikommisionen kommer med förslag mot slutet av året. Intressen som vill framtvinga ett brott mot resultatet av 1980 års folkomröstning om kärnkraften inser att det nu är allvar. Nya propagandamiljoner mobiliseras.

Låt mig klart och tydligt säga att Centerpartiet respekterar 1980 års folkomröstningsresultat, inklusive det som stod i hushållsbroschyren

inför valet – det som människor skulle ta ställning till, och allt kunde ju inte fångas in på själva röstsedeln, som bekant. Samtidigt är det en ödets ironi att vi som parti nu mest helhjärtat försvarar linje 2, eftersom vi var linje 3-anhängare. Linje 2 fick ju då flest röster i folkomröstningen. Men det här försvaret för linje 2 skall ju inte missförstås. I sin andra fas är ju linje 2 liksom 3 ett avvecklingsalternativ med mer än 75 % av folket som stöd.

Jag hade för 15 år sedan aldrig några illusioner om att linje 2, först med utbyggnad och sedan avveckling, tillkom med något helt ädelt syfte. Men det var ju för att förhindra att linje 3 skulle vinna. Linje 2-generalen Hans Blix har ju bekräftat detta manipulativa drag. Statsministern Ingvar Carlssons klara besked om den moraliska förpliktelsen i folkomröstningen står emellertid i bjärt kontrast till dem som vill manipulera. Det är jag uppriktigt glad för.

I Centern gråter vi inte över spilld mjölk. Vi tar gärna kärnkraftsfajten en gång till, för miljöns skull men också för demokratins skull. Det är svårare för partier – färskt exempel finns ju – som tycker att folkomröstningsresultat bara skall bejakas om de är i linje med den egna uppfattningen.
(Applåder)

Anf. 11 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Fru talman! Det är beklagligt att fler inte utnyttjar tillfället att åstadkomma litet livaktigare debatter här i kammaren. Debattreglerna tillåter numera att vi kan prata litet då och då i stället för att ha långa sjok. Jag tycks bli ensam om detta.

Jag vill ställa några konkreta frågor till Olof Johansson. Den ena gäller frågan om EU och EMU, den ekonomiska och monetära unionen, som ju Sverige, enligt mitt sätt att se, är på väg in i. Konvergensprogrammets utformande är en del av detta. Nu säger Olof Johansson att vi måste ha en folkomröstning om fortsättningen av utvecklingen av detta projekt. Det gläder mig, eftersom Göran Persson häromdagen sade att det inte blir någon ny folkomröstning om Sverige skall träda in i EMU. Då förstår jag att ni har olika uppfattningar om detta. Eftersom ni har tänkt er ett mycket stabilt och långvarigt samarbete, lär det väl bli problem. Eller är det så att ni har diskuterat om denna fråga? Kommer Olof Johansson att tillsammans med mig i denna politiska sakfråga samarbeta om att vi skall ha en folkomröstning, om det är så att Sverige skall träda in i den ekonomiska och monetära unionens sista fas? Jag vill bara ha ett kortfattat ja eller nej på den frågan.

Den andra frågan, som ju också är en politisk sakfråga där vi är överens – dvs. det som Olof Johansson tog upp på slutet av sitt anförande – gäller kärnkraften. Vi har exakt samma uppfattning, Centerpartiet och Vänsterpartiet. Kan vi nu göra gemensam sak under hösten och driva fram ett beslut i riksdagen om avveckling av kärnkraften i enlighet med tidigare fattade beslut i folkomröstningar och i riksdag? Ett sådant samarbete över de traditionella blockgränserna skulle glädja mig väldigt mycket.

Jag tycker dessutom att det är intressant att se att man utmålar samarbetet mellan Socialdemokraterna och Centerpartiet som så oerhört stabilt, samtidigt som Centerpartiet var ett av de partier som var med i den borgerliga regeringens enda väg som ju inte gick så bra. Man arbetade också i valrörelsen för att få en icke-socialistisk regering. Hur är det med det, Ingvar Carlsson? Vad är det för färg på den här regeringen nu för tiden? Det kan man fråga sig, men den verkar åtminstone vara stabil.

Dessa frågor skulle jag vilja ha svar på. Sedan skall jag kort redogöra för varför vi inte tycker att det var vettigt och klokt att sänka momsen i dagens läge.

Eftersom den sänkta momsen finansieras med sänkt ersättningsnivå i a-kassa, i sjukförsäkring och sänkta barnbidrag, vilket innebär större håll i portmonnäerna och plånböckerna hos de människor som har litet pengar i dag än om vi hade låtit bli detta, tycker vi helt enkelt att det var dumt. Människor som har litet pengar skall väl inte berövas det lilla de har. Det kan inte kompenseras med att alla får billigare mat. Så enkelt är det. Förslaget i sig är bra, men det hänger ihop med hur politiken ser ut för övrigt och inte minst med ekonomin när det gäller hur det skall finansieras.

Anf. 12 OLOF JOHANSSON (c) replik

Fru talman! Jag skall gärna svara på frågor. Gudrun Schyman har i allmänhet fler frågor än svar, så jag förstår att hon inte behöver så mycket tid för sitt anförande. Vi har ju olika stil här i världen.

När det gäller EMU har vi ju inte intagit någon ny position. De som följde valdebatten vet ju att vi tog ställning för att ett inträde i tredje steget skulle kombineras med folkomröstning långt innan vi var tilltänkta som partner i ett samarbete med socialdemokratin. Så det har inte funnits någon koppling därvidlag, utan det här har vi klart för oss sedan tidigare.

Vad jag vill understryka – och det är det viktiga och grundläggande nu – är att folket måste vara med. Vi har sett hur opinionen svajar. Och det skall man ta på allvar, i annat fall gör man ett stort misstag. Då har inte Sveriges agerande i den europeiska unionen någon kraft kvar. Det är bara det folkliga stödet som kan ge kraften.

Sedan sade Gudrun Schyman att vi är överens om kärnkraften. Hon använde dessutom ordet "exakt". Det var en överdrift. Jag blev väldigt förvånad en morgon – visserligen är jag inte riktigt vaken så tidigt – då jag såg ett morgonprogram i TV. Jag hörde alldeles tydligt – rätta mig om jag har fel, Gudrun Schyman, jag kan ju ha drömt – att Gudrun Schyman sade att hon minsann kunde tänka sig att man kunde skjuta på avslutningsåret. Gudrun Schyman får tala om vad hon tycker i det här fallet, därför att i det sammanhanget var hon undanglidande. Det går säkert att plocka fram utskrifter av det som hon sade.

När det gäller stabilitet i samarbete har det med mognad att göra. Både Ingvar Carlsson och jag är mogna människor i våra bästa år. Jag förstod att det samarbete som han hade med Vänsterpartiet inte var så moget.

Beträffande matmomsen återstår det fortfarande frågor. Gudrun Schyman gör en egen koppling. Det är klart att sänkningen av ersättningsnivån i socialförsäkringssystemen är en smärtsam åtgärd. Den skall bära över tiden. Vi skall inte försätta Sverige i en situation där arbetslösa inte får någon ersättning om förhållandena blir värre, därför att vi inte har råd. Jag tycker att man skall se allvaret i vitögat. Det här har alltså ett betydande strukturinslag. Det är sådana obegripliga politiska ord som vi ibland använder, men innebörden av detta är att vi skall ha råd att stå för en grundtrygghet för människor. Det är klart att det är väl ingen nackdel om vi kan hålla nere inflationen genom att sänka priset på det som alla behöver, även Gudrun Schyman, nämligen mat.

Anf. 13 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Fru talman! Olof Johansson, förklara detta för dem som i går fick besked om att a-kassan, sjukförsäkringen och barnbidragen har sänkts. Ni säger att ni gör det för att ni skall ha råd. Jag tror inte att de kommer att tro på det. Det här är någonting som ni har kokat ihop med regeringen och som ni har väldigt svårt att förklara. Det går inte att förklara ens med svåra ord. Ni kan kalla det för vad ni vill. Folk begriper ändå vad de får kvar i portmonnän. Det här är ett idiotiskt förslag som omfördelar åt fel håll. Så är det, och ni får väl stå för det. Ni mogna män skulle väl kunna ha kurage att stå för det ni gör. Det tycker jag faktiskt. Jag saknar den mogenheten i politiken över huvud taget. Om det är ett utslag av att den är befolkad av så många män, det vet inte jag, men jag tror att det finns ett samband mellan det och detta kryptiska tal i sådana ordalag som de flesta människor inte begriper, där det enkla och självklara blir det som inte är möjligt. Jag tycker att ni skall tala klarspråk i flera frågor.

EMU-frågan är en sak. Jag utgår ifrån att vi tillsammans, Olof Johansson, kommer att kräva en folkomröstning, om det är så att Sverige skall gå in i den ekonomiska och monetära unionen. Jag ser fram emot det samarbetet. Jag tycker att vi skall skriva en gemensam motion i frågan.

Jag ser också fram emot samarbetet när det gäller att få igenom beslutet om att avveckla kärnkraften. Det jag sade på morgonmötet – jag var ganska vaken, tycker jag – var att om det år 2010 skulle visa sig att den sista reaktorn inte har hunnit bli avstängd utan det kanske blir aktuellt år 2011 eller i juni 2012, så kan jag leva med det, bara vi nu får fram beslut om att avvecklingen skall sättas i gång. Jag tror att Olof Johansson kan leva med det också. Det som vi skall göra tillsammans är ju att vi skall sätta i gång avvecklingen.

Anf. 14 OLOF JOHANSSON (c) replik

Fru talman! Med tanke på det senaste som Gudrun Schyman sade skall hon inte använda ordet "exakt". Det finns ingen exakt överensstämmelse mellan oss.

När det gäller matmomsen är det bara att konstatera att Vänsterpartiet står för höjd matmoms. Det blir nämligen följden om man ställer upp på låg pressmoms och på tre momssatser som EU föreskriver.

Prot. 1994/95:121
15 juni

Partiledardebatt

Anf. 15 LARS LEIJONBORG (fp)

Fru talman! Det är inte så många som får den möjlighet som jag nu har, att tala om valfritt ämne inför Sveriges riksdag och dessutom få det man säger utsänt till svenska folket direkt via radio och TV.

Det känns ansvarsfullt. Helst skall ju de här debatterna öka intresset för politiken och tilltron till demokratin, och detta har jag dragit några slutsatser av.

Den första är att jag tänker lägga tonvikten på arbetslösheten. Jag tror att vår uppdragsgivare – svenska folket – förväntar sig att arbetslösheten skall spela en väldigt central roll i denna debatt, dels på grund av att den drabbar så många människor hårt, dels på grund av följdverkningarna, t.ex. de sociala problemen och våldsexplosionen, som Olof Johansson talade om, dels också på grund av de ekonomiska indirekta problemen, att vi som folkhushåll blir fattigare och tvingas till besparingar i den offentliga sektorn, som Gudrun Schyman talade om.

Min andra slutsats är att i dag försöka undvika att hamna i den vanliga polemiken som vi annars så ofta hamnar i, om vem som har skulden och om vem som sade vad och när osv. Den polemiken kan vara viktig för oss politiker, men tyvärr har jag märkt att för allmänheten är den typen av debatter sällan särskilt intressanta. Jag skall försöka koncentrera min polemik på områden där det verkligen finns sakliga skillnader mellan oss, för där är debatten nödvändig.

Min tredje slutsats inför uppläggningsen av mitt anförande är att jag, trots att jag avser att tala om ett mycket stort problem och dessutom som oppositionspolitiker förväntas instämma i alla eländesbeskrivningar, ändå tänker börja med en positiv ansats.

Jag är nämligen övertygad om att det som mest kännetecknar dagens Sverige är inte problemen utan möjligheterna. Vi lever i möjligheternas tid och vi har fantastiska chanser om vi bara förmår ta dem.

Genom befrielsen av Östeuropa finns det nu i vår närhet nya snabbt växande marknader som är vidöppna för samarbete med svenskt näringsliv. Många länder som vi sedan tidigare har vant oss vid att betrakta som u-länder har gjort stora framsteg på senare år, och genom att det världsomspännande tullsänkingsavtalet nu successivt slår igenom öppnas helt nya möjligheter för Sverige på nya marknader.

Genom att kapprustningen har ersatts av nedrustning frigörs ekonomiska resurser till vettigare ändamål. Genom att vi nu deltar i ett tätt europeiskt samarbete inom Europeiska unionen har vi goda möjligheter att nå resultat på områden där det hittills gått för långsamt, t.ex. när det gäller de internationella miljöproblemen.

Jag blev engagerad i rikspolitiken omkring 1970. Om jag ser tillbaka på den tjugofemårsperiod som gått sedan dess slår det mig faktiskt först och främst att vi i de frågor som engagerade oss som då var unga har egentligen kommit längre än vad vi vågade hoppas på. Vi har naturligtvis enorma problem kvar när det gäller att bekämpa diktaturer,

svält och fattigdom och när det gäller att motverka krig och miljöproblem, men trots allt har vi nått väldigt långt.

För mig ligger det nära till hands att påpeka att vi ofta har nått långt genom en kombination av demokratiskt opinionsarbete och marknadsekonomiska reformer.

Men om jag anlägger samma tidsperspektiv på det ekonomiska området – nu närmar jag mig arbetslösheten – så blir ju bilden betydligt dystrare.

I själva verket kan man säga att Sveriges grundläggande ekonomiska problem på många sätt har lämnats olösta under hela den perioden. Den höga arbetslöshet som vi nu ser är ett symptom på ekonomiska problem som har funnits hela tiden men som vi sett på ett annat sätt. Vi har haft högre inflation än många andra länder, vi har ständigt tvingats till devalveringar och ständigt haft bytesbalansunderskott osv.

En fråga som jag tycker att det är viktigt att föra in i debatten är: Varför har svensk ekonomi under två och ett halvt decennium utvecklats sämre än andra jämförbara ekonomier? Varför har vi tappat vår växtkraft? För att ta ytterligare ett exempel: Varför har vi under alla dessa år inte lyckats hitta ett system som gör att våra lönerörelser inte resulterar i inflation?

Arbetslösheten framstår mer och mer som det dominerande sociala och ekonomiska problemet i vårt land. Trots att vi nu är inne i en kraftig högkonjunktur ligger den kvar på i stort sett samma nivå som när lågkonjunkturer var som djupast för ett par år sedan.

Vi liberaler söker ofta lösningen på problem på mikroplanet. Det ligger i vår ideologi. Vi utgår från den minsta byggstenen i samhällsbygget, den enskilda människan. Det är hennes drömmar och drivkraft som till sist skall forma samhällsutvecklingen. De tjusiga planritningarna och de enhetliga systemen lämnar vi åt andra, liksom klassen och nationen, som politiska mål. Politikens syfte är att se till att vi människor under den stund vi lever på jorden skall ha bästa möjliga förutsättningar till växt.

När vi under årens lopp har debatterat t.ex. marginalsatser med socialdemokraterna har vi tagit som exempel hur de slår för vanliga människor, hur vi förmår en undersköterska att vidareutbilda sig en sjuksköterska osv. Till sist är det de hundratusentals beslut som enskilda människor fattar som avgör hur den makroekonomiska utvecklingen blir. Ett tema mellan socialdemokraterna och oss inför 1994 års val var hur vi utformar de mikroekonomiska förutsättningarna för de människor som driver företag eller funderar på att starta företag så att de blir så bra som möjligt. Det handlar verkligen om att kunna avläsa de signaler rätt som kommer från människor i sådana situationer. Här är vår mångåriga erfarenhet den att socialdemokraterna dels har för dålig kontaktyta gentemot dessa människor, dels har en för tung ideologisk ryggsäck av skepsis mot fri företagsamhet att bära för att framgångsrikt kunna lösa dessa problem.

Vi var fullt beredda att skriva på det konvergensprogram som regeringen arbetar med, men för oss var den avgörande frågan: Har den socialdemokratiska regeringen insett vilka grepp som nu krävs för att få

fart på företaget? Tyvärr kom vi efter ett antal samtalsomgångar fram till att så inte var fallet.

För ett par veckor sedan kom ny statistik om nyföretagandet här i landet under första kvartalet 1995. Det visar sig att nyföretagandet nu åter minskar efter det att utvecklingen vänt uppåt under de borgerliga åren. Minskningen är inte dramatisk jämfört med läget 1994, men den är dramatisk jämfört med vad vi borde nå om vi skall kunna få bukt med arbetslösheten. Debatten inför 1994 års val handlade just om hur vi skall få ett sådant sving i näringslivet att vi får många nya jobb.

Jag tycker att ni socialdemokrater borde resonera så här: Visserligen är vi socialdemokrater, och vi har åkt runt och på många förstamajtag talat illa om kapitalismen, fri företagsamhet och marknadsekonomi, men just därför att vi är socialdemokrater måste vi sätta kampen mot arbetslösheten främst. Den bästa vägen att få fram nya jobb är att satsa på nyföretagandet. Lika väl som vi kunde använda vårt öppna mandat från valrörelsen till att med Vänsterpartiet försämla för företagarna kan vi använda det till att med t.ex. liberalerna förbättra för företagarna.

Så resonerar tyvärr inte socialdemokraterna.

När man lyssnar på företagare och dem som funderar på att starta nytt får man ungefär samma synpunkter på vad som behövs. De synpunkterna stämmer ganska väl överens med vårt program för att få fram fler jobb.

För det första: Räntan måste ner. Den nuvarande nivån är fullständigt orimlig. Det ligger mycket i det Olof Johansson sade. Han hade ett räkneexempel där han sade: om räntan sjunker 1 %. Problemet är bara att räntan inte har sjunkit särskilt mycket sedan samarbetet inleddes. För ett par månader sedan sade Göran Persson beträffande smärtgränsen att när vårriksdagen är slut måste de långa räntorna ligga under 10 %. När penningmarknaden öppnade för en stund sedan låg de långa räntorna klart över 10 %. Vi har gång på gång påpekat att den enda vägen att pressa ner räntorna är ett trovärdigt saneringsprogram för statsfinanserna.

Jag vill skjuta in en liten parentes. Göran Persson har sagt att det fjärde året i mandatperioden kan visa sig gudasänt. Jag är den siste att förneka gudomliga ingripanden, men just på den punkten vill jag ändå påpeka att jag har hjälpt till en del. När jag drev frågan om fyraåriga mandatperioder var det för att vi politiker skulle ha större möjligheter att när det fortfarande var långt till nästa val fatta de tuffa men nödvändiga ekonomiska besluten. Men Göran Persson använder det fjärde året som ett argument för att kunna skjuta besluten framåt.

För det andra: Det måste finnas riskkapital. Det var helt fel att börja straffbeskatta riskkapitalet vid årsskiftet genom återinförande av dubbelbeskattningen.

För det tredje: Företagsskatterna måste vara rimliga. Det var fel att höja arbetsgivaravgiften vid årsskiftet. Det är lika fel med en engångsskatt 1996 som ni genomför i form av de nya momsinsbetalningsreglerna.

Prot. 1994/95:121
15 juni

Partiledardebatt

För det fjärde: Det får inte vara för krångligt – t.ex. arbetsrätten måste reformeras snabbt.

För det femte: Det är fel att motarbeta fri företagsamhet på de områden som länge varit monopoliserade av stat och kommun. Även här skall man ha ett mikroperspektiv, se det underifrån. Varför skall patienter som vill välja en privat läkare vägras den möjligheten? Varför skall en duktig daghemsföreståndare med egna pedagogiska idéer vägras rätten att förverkliga dessa och driva ett eget daghem i form av ett privat företag?

Jag såg nyligen en lista på hur socialdemokraterna i 20 kommuner motarbetat enskilda skolor. Er attityd till den offentliga sektorns förnyelse förvärrar också de problem som den offentliga sektorn nu brottas med.

Låt mig innan jag slutar säga ett par ord om EU. Jag tror att också Europeiska unionen kan betyda en hel del i kampen mot arbetslösheten. Det är viktigt att snabbt inlemma länderna i Östeuropa bl.a. av det skäl som jag talade om i början av mitt anförande. Det är också viktigt att få bindande majoritetsbeslut när det gäller miljöskatter, bl.a. för att den vägen få fram de resurser som krävs för en skatteväxling så att vi kan få lägre beskattning inom tjänstesektorn. Det är där de många nya jobben kan skapas.

I det perspektivet oroar det oss att socialdemokraterna är så vilsna i Europafrågan. Jag såg en sammanställning på hur den socialdemokratiska gruppen i Europaparlamentet röstat. I flera frågor var gruppen delad precis mitt itu. Här i riksdagen har vi ett kvittningssystem mellan partierna när vi är borta någon gång. Det slog mig att man skulle kunna spara en del pengar om socialdemokraterna införde ett kvittningssystem inom det egna partiet. Då kunde nej-socialdemokrater kvitta ut ja-socialdemokrater, så behövde man inte åka ner över huvud taget.

Allvarligt talat tycker jag det är viktigt att socialdemokratin bestämmer sig för vad man vill med EU-medlemskapet och börjar driva det.

Till sist vill jag säga några ord om Bosnien. Övergången ter sig naturlig, eftersom Europas oförmåga att ena sig om en linje när det gäller konflikten på Balkan har bidragit till att den konflikten har förlängts. För mig understryker detta hur viktigt det är att hitta arbetsformer på det utrikespolitiska området så att Europa kan agera mer samfällt.

Maria Leissner har till Carl Bildt framfört sina och Folkpartiets välgångsönsknings inför hans oerhört viktiga men svåra medlingsuppdrag. Vi har inte alltid delat Carl Bildts uppfattning om hur Sverige bör agera i Bosnienfrågan, och det är klart att vi liksom många andra känner en fasa att resultatet av medlingsprocessen skall bli att etnisk rensning och väpnad aggression på något sätt belönas. Men samtidigt är det nödvändigt att parterna har en samtalsmöjlighet och att omvärlden genom medlarna verkar för en lösning som bygger på att en bestående fred också måste vara en rättvis fred.

För mig illustrerar det som nu händer i Bosnien, när vi samtidigt firar 50-årsminnet av andra världskrigets slut, att Europa måste hitta

samverkanslösningar som tvinnar oss så nära att krig inte bara framstår som en orimlighet utan också som en praktisk omöjlighet.
(Applåder)

Prot. 1994/95:121
15 juni

Partiledardebatt

Anf. 16 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Lars Leijonborg är orolig för splittringen inom socialdemokratin. Vi är i alla fall fortfarande en grupp som existerar – borgerligheten finns ju inte längre i det avseendet. Den är så uppsplittrad att den över huvud taget inte existerar som alternativ. Jag tror nog Lars Leijonborg har andra bekymmer än socialdemokratin på närmare håll.

Vi skjuter inte beslut framför oss. Vi har fattat beslut om 120 miljarder kronor för att sanera Sveriges statsfinanser. Det tyder inte på beslutsförlamning. Det är den starkaste budgetsanering som något OECD-land över huvud taget har genomfört.

Vidare, Lars Leijonborg, hyser vi ingen skepsis mot småföretag. Vi vet att det är där den nya sysselsättningen måste skapas. Det är där vi måste expandera. Problemet är bara vilken politik vi behöver föra för att åstadkomma detta. Under den tid som Lars Leijonborgs partivänner satt i regeringen och hade ansvar för finansministerposten gick 50 000 småföretag i konkurs. Ni trodde nämligen att enbart sänkta skatter och någon sorts avreglering på arbetsrättens område skulle lösa det här.

I går kväll redovisades i A-Ekonomi en undersökning om företagarnas inställning till skattesystemet och lagarna i Sverige. Den visade att det är få som tycker att detta är något egentligt problem. Problemet var att ni körde svensk ekonomi och efterfrågan i botten.

Nu har på ett år 108 000 fler människor fått arbete. Därmed kommer vi att kunna skapa en efterfrågan. Därmed kommer småföretag att kunna leva igen. Därmed kommer optimism och framtidstro att uppstå. Det är så man måste driva politiken, om man inte har fastnat i förlegade nyliberala tankegångar.

Anf. 17 LARS LEIJONBORG (fp) replik

Fru talman! Jag tänkte den här gången inte fastna i den här skuldfrågan, inte gå i skuldfällan, så jag lämnar det.

Jag tycker det räcker att se på fakta. Budgetsaneringen måste ju vara otillräcklig, eftersom de som skall låna oss pengar tycks tvivla på att vi har kontroll över statsutgifterna. I går hände något som man i och för sig inte skall överdriva men som ändå är litet illavarslande: Staten fick inte låna det man behövde låna. Riksgäldens emission misslyckades. Det är ett exempel på att det på marknaden finns en misstro mot den budgetsanering som drivs. Den borde vara ännu något tuffare.

Det är riktigt att det är något fler i arbete nu än för ett år sedan, även om de flesta av dessa i och för sig tillkom före valet. Men det som vi politiker oftare borde påminna oss är att det i stort sett är lika många arbetslösa nu som för ett år sedan. Skillnaden är ju, såsom jag var inne på, att vi nu har en högkonjunktur.

Slutligen vill jag säga att vad än företagarna hade sagt i den enkät som redovisades i TV kvarstår det faktum att nyföretagandet nu sjunker, enligt statistik som kom häromveckan. Eftersom även nu Ingvar

Carlsson säger att det är nyföretagandet som är räddningen är ju det en katastrof.

Anf. 18 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Jag förstår att Lars Leijonborg över huvud taget inte vill diskutera vad som hände under den borgerliga regeringsperioden. Vi skall visserligen i huvudsak ägna oss åt framtiden, men om nu Lars Leijonborg klagar över den socialdemokratiska politiken måste vi väl ändå något jämföra med vad ni gjorde under er egen tid. Annars inställer sig frågan: Om ni i dag vet precis exakt vad som skulle behöva göras, varför tillämpade ni inte det när ni hade er chans? Det gick ju åt rakt motsatt håll.

Något fler är i arbete i dag, säger Lars Leijonborg. 108 000 är ganska mycket.

Det finns en misstro mot Sveriges ekonomi som är mycket stark – det är alldeles riktigt. Man har utomlands sett alltför många prognoser som gick åt fel håll. Vi har nu vidtagit åtgärder som gör att prognos efter prognos visar bättre och bättre siffror. Därför vågar jag påstå att vi nu börjar få fast mark under fötterna. Men det är ett långt arbete kvar innan vi har tillräckligt återställt styrkan i svensk ekonomi och fått ned arbetslösheten till acceptabla nivåer. Nu har vi den lägsta arbetslöshetssiffran sedan 1992, men det är inte tillräckligt. Vi måste fortsätta pressa ned den, tiondel för tiondel.

Anf. 19 LARS LEIJONBORG (fp) replik

Fru talman! Sverige har genom åren varit väldigt bra på ambitioner och löften. Vi har sagt att vi aldrig skall devalvera mer. Vi har sagt att vi skall hålla låg inflation. Men på varje punkt har vi svikit dem som har litat på oss.

Frågan är hur det är nu. Göran Persson sade för några månader sedan att räntan måste ned, att det vore orimligt om den vid vårriksdagens slut låg över 10 %. Det gör den nu. Regeringen och Riksbanken har sagt att vi inte får ha en högre inflation än 2 %. När den 3 % är det den absolut högsta smärtgränsen. Nu är vi över 3 % – med de avtal som nu sluts är det åtminstone i det närmaste garanterat att vi kommer att hamna där. Men regeringen tycks inte dra några slutsatser av detta. Det är därför misstroendet mot svensk ekonomi kvarstår, och det är därför vi inte får fram de nya jobb som skulle behövas.

Anf. 20 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Fru talman! Jag tyckte det var intressant att höra vad Lars Leijonborg sade om vad han ville att Socialdemokraterna skulle säga. Då skall jag säga vad jag skulle vilja att ni i Folkpartiet sade. Jag skulle vilja att ni sade: Låt oss fortsätta ett samarbete för att försvara välfärden.

Vänsterpartiet och Folkpartiet har ju varit duktiga på att samarbeta kring de här frågorna. Det har gällt den generella välfärden, och även andra viktiga frågor som flykting- och biståndspolitik. Men just välfärdsfrågorna är ju de som står på dagordningen i dag. Vad jag inte

begriper är varför Folkpartiet ger sig i väg ut i en ekonomisk politik som innebär nedskärningar inom barnomsorgen, skolan, sjukvården, äldreomsorgen, kulturen – bastyggheten i våra vardagsliv. Det är dessutom en ekonomisk politik som innebär att ungefär 100 000 kvinnojobb försvinner de kommande åren. Det får jag inte att gå ihop med ert fagra tal om välfärd och jämställdhet – jämställdheten brukar ju vi samarbeta omkring.

Anf. 21 LARS LEIJONBORG (fp) replik

Fru talman! Jag kan säga precis det Gudrun Schyman önskar. Trots att vi har en del känslomässiga svårigheter att samarbeta med Vänsterpartiet på grund av dess historiska bakgrund skall vi ändå samverka med alla krafter för att försvara välfärden, för att försvara en generös flyktingpolitik, för att försvara en progressiv jämställdhetspolitik. Gudrun Schyman kan lita fullständigt på Folkpartiet!

Jag förmodar att Gudrun Schyman med sitt inlägg syftade på en del besparingar som nu sker i kommuner och landsting. De är ett resultat av att pengarna är slut. Det är så att säga en politisk nödvändighet att ta tag i det faktum att vi har kommit till vägs ände när det gäller skatteköjningar. Det finns ingen annan väg än att effektivisera den offentliga sektorn, och det kan också innebära uppsägningar i kommuner och landsting. Men det är ju oerhört viktigt att vi får ordning på svensk ekonomi – jag talade om det i mitt anförande – och de här besparingarna syftar till just det. Det är viktigt bl.a. av det skälet att det någon gång måste bli ett slut på dessa nedskärningar – jag håller helt med Gudrun Schyman om att vården, omsorgen och utbildningen är fundament i välfärdspolitiken som vi måste vara oerhört rädda om.

Anf. 22 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Fru talman! Det är klart att man kan säga, som Lars Leijonborg gör, att det här är ett resultat av att pengarna är slut. Men det handlar ju om hur vi fördelar de pengar som finns. Det handlar ju om vad vi väljer att satsa de kronor och ören på som vi har i statskassan. Det handlar ju om hur mycket vi vill föra in och hur mycket vi vill dela ut, var vi vill ta pengarna och hur vi vill fördela dem. Detta är en fråga om fördelning.

Jag förstår inte hur Folkpartiet kan välja att fördela på ett sådant sätt att ni väljer att dra bort pengar från just kommunerna, som har hand om omsorgen, välfärden och grundtryggheten och där en övervägande del av kvinnojobben finns. Det är ju det ni gör i er ekonomiska politik. Ni gör indragningar på 9 miljarder kronor de kommande åren. Det innebär att 100 000 jobb försvinner. Det är ett obegripligt val!

Anf. 23 LARS LEIJONBORG (fp) replik

Fru talman! Vi ser med väldig oro på den utveckling som nu pågår i flera kommuner och landsting där vårdgarantierna upphör, köerna förlängs och segregationsproblemen tilltar. Ändå är det tyvärr så att vi inte har några pengar att fördela. Det vi fördelar är ju underskott! Om statsbidraget till kommunerna skulle öka skulle möjligen kommunernas underskott minska, men statens underskott skulle ju då öka i stället.

Om Gudrun Schyman menar att vi skall ta pengarna från företagen eller "de rika" måste jag säga att inte heller det är någon lösning. Det försämrar bara ytterligare Sveriges ekonomiska utveckling. Tyvärr finns det alltså ingen enkel lösning på detta problem. På den här punkten instämmer jag i den kritik som har riktats mot Vänsterpartiet för populism. De pengar som Gudrun Schyman nu lovar kommunerna existerar tyvärr inte.

Anf. 24 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Fru talman! Alla ni som lyssnar på radio och ser på TV! Pengarna är slut, sade Lars Leijonborg. Samtidigt sitter samma politiker som säger att pengarna är slut och trycker på den knapp här i Sveriges riksdag som innebär att man skall satsa 55,8 miljarder kronor på inköp av nya vapen de närmaste tio tolv åren. 55,8 miljarder – det är vad man drar undan från kommunerna, från skolan, från barnomsorgen, från sjukvården under tolv års tid.

Då frågar man sig: Vilket är det största hotet? Är det militärt? Eller är det sociala hotet det största?

Pengarna är inte slut, men de slösas på fel saker. De slösas på militära vapen, på nyinvesteringar i vapen och på en medlemsavgift till EU på 20 miljarder – det har vi råd med! Pengarna är inte slut, men de används på fel sätt, Lars Leijonborg.

Lars Leijonborg var också inne på jämställdheten och arbetslösheten. Det var en del goda saker han sade där. Folkpartiet och Miljöpartiet, och för övrigt även Vänsterpartiet, är ju överens när det gäller jämställdheten. Men jag förstår inte varför Folkpartiet då inte inser att det inte är någon naturlag att vi skall ha 40 timmars arbetsvecka. 40 timmars arbetsvecka införde vi en gång i tiden när samhället såg ut på ett annat sätt. Samhället har förändrats. Då måste vi anpassa normalarbetstiden till verkligheten. Det kan ge jobb, det ökar jämställdheten och det ökar livskvaliteten. Varför ser Folkpartiet så statiskt på arbetstiden?

När jag sedan hörde Folkpartiets företrädare tala om skatteväxling blev jag riktigt orolig. Folkpartiet har inte förstått någonting – tyvärr! Lars Leijonborg säger att man skall höja miljöskatterna för att kunna sänka skatten på tjänster. Det blir inte roligt för en industriarbetare i Sverige! Vitsen med de höjningar av energiskatter och miljöskatter som då drabbar näringslivet och basindustrin var ju att man i viss mån skulle kompensera dem genom att sänka arbetsgivaravgifterna också för dem. Det är ju på det sättet vi kan åstadkomma en dynamisk utveckling. Vi kan ju inte bara lägga kostnader på ett område och subventionera ett annat! Det är inte hållbart.

Det vore intressant att få besked från Folkpartiet om var ni står när det gäller ett svenskt medlemskap i NATO. Det finns ju de inom EU – senaste budet kom från Tyskland – som säger att man självklart måste vara med i NATO om man skall vara med i EU. Det är kanske också Folkpartiets linje. Det vore intressant att få det utvecklat.

Valutaunionen gillar Folkpartiet skarpt. Samtidigt pratar Lars Leijonborg om individens rätt att bestämma, individens rätt att påverka. Blir Sverige medlem i EU:s valutaunion har ju individen inte mycket

att säga till om över huvud taget. Det är t.o.m. så att individen – den som Folkpartiet säger sig skydda – måste betala skatt som kommer att gå till att betala böter till Bryssel om Sverige inte gör vad Bryssel bestämmer när det gäller den ekonomiska politiken. Sådana är ju spelreglerna i valutaunionen. Är det frihet, Lars Leijonborg?

Prot. 1994/95:121
15 juni

Partiledardebatt

Anf. 25 LARS LEIJONBORG (fp) replik

Fru talman! Pengarna är slut, och min debattid är snart slut, så jag hinner inte gå in på alla de här frågorna.

När det gäller försvaret förstår jag inte varför Birger Schlaug tar upp den frågan med mig. Vi är fullständigt överens om att försvarskostnaderna kan skäras ned kraftigt. Vi väntar bara på förslag från Thage Peterson om hur en sådan nedskärning kan genomföras.

När det gäller arbetstiden är problemet just att pengarna är slut. Då kan man inte jobba mindre, utan då behöver man jobba mer.

Något svenskt NATO-medlemskap är, som Lars Tobisson tidigare svarade, inte aktuellt nu, men vi utesluter inte att det i Europa kan uppstå ett säkerhetspolitiskt läge där det är mycket naturligt att Sverige blir medlem av NATO.

Vi är intresserade av EMU-samarbetet just därför att det är ett sätt att fördjupa det europeiska samarbetet och få fram flera jobb och – det borde Birger Schlaug gilla – att motverka marknadskrafternas härjningar; de som nu spekulerar mot den svenska kronan får då mycket svårare att göra det.

Anf. 26 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Fru talman! Jag är litet förvånad över att Lars Leijonborg säger det han säger. Lars Leijonborg och andra folkpartister och vänsterpartister – ja, alla utom miljöpartisterna – satt här och röstade för att vi skall in-teckna 55,8 miljarder de närmaste åren för inköp av militärt material, Arthur, Bill och allt vad de olika vapensystemen heter. Samtidigt säger samma politiker i den här riksdagen att vi inte längre har råd med vård och omsorg, vi måste skära. Då måste man ändå fråga sig: Vad är hotet mot Sverige i dag? Vad är hotet mot demokratin i dag? Jo, det är de ökade klyftorna i Sverige.

När det gäller arbetslösheten gick Lars Leijonborg tyvärr i en fälla, och det är synd. Vi behöver jobba mer och inte mindre, sade han, och därför kan vi inte sänka arbetstiden. Men om vi sänker arbetstiden och delar på jobben, då jobbar vi ju lika mycket totalt, men vi är fler som delar på jobben. 40 timmars arbetsvecka är ingen naturlag. Vi måste dela på jobben. Vi måste sänka arbetstiden. Det handlar om livskvalitet, fler jobb och jämställdhet.

Anf. 27 GUDRUN SCHYMAN (v)

Fru talman! Jag blir ibland anklagad för att ställa för många frågor och ge för få svar. Jag har blivit det också i dag, av Olof Johansson.

Jag tror faktiskt det är viktigt att man lär sig att ställa frågor, att man har en viss ödmjukhet i politiken och inte alltid tror att man har de rätta svaren.

Jag tror framför allt att det är en konst att ställa de riktiga frågorna. Det leder oftast också till de riktiga svaren.

Det finns en del saker som jag frågar mig utifrån den utveckling vi nu är inne i. En sådan fråga gäller mitt privatliv i den bemärkelsen att jag är mamma. Jag har två tonåriga barn som jag ensam är ansvarig för i vardagen. Min dotter är fyllda 15 år. Vi bor utanför stan, men hon börjar åka in till stan för att hälsa på kompisar. Hon skall ut till andra förorter. Hon skall passera Slussen och T-centralen, hon skall byta tåg och åka hit och dit. Jag känner mig orolig när hon är ute och åker. Jag känner mig inte lugn förrän hon har kommit hem på kvällen. Med alla resor kanske det inte blir förrän klockan två på natten med sista bussen.

Detta oroar mig, och jag tror att jag delar den oron med väldigt många föräldrar.

Jag känner mig orolig för hur det skall gå för henne när hon går ut nian nästa år. Får hon en gymnasieplats? Kommer den platsen att leda till jobb?

Jag har inte alltid de rätta svaren när hon frågar mig om miljöförstöring, om hur det blir med framtiden. Det är en oro som jag delar med henne.

Jag har en mamma som är litet över 80 år och som fick ont i benet i påskas. Hon låg inne på sjukhus ett tag, blev väl omhändertagen på Danderyd. De visste inte vad det var. Nu är hon hemma, men skall gå på omläggningar. Men man stänger igen på sjukhuset. Läkarna är borta. Hela avdelningar skall stänga. De som följde hennes fall är inte där längre. Husläkaren har gått på semester, vårdcentralen stänger.

Hon är orolig, och den oron gör att hon säkert går fem gånger extra till den läkare som står till buds. Detta oroar mig.

Jag har varit förälder, jag har varit dotter, jag har varit den människa jag är i ganska många år och följt den här utvecklingen. Jag är socialarbetare så jag känner ganska väl till hur det är. Jag tycker att den här utvecklingen är oroande, som så fjärrar sig ifrån det som är trygghet i människors vardag.

Jag ser den tudelning, som jag talade om tidigare, som ett mycket oroande tecken. Jag ser kopplingen mellan ungdomarnas situation, de för stora klasserna i skolorna, bristen på möjligheter för unga människor att bli erkända, sedda, känna trygghet. Den kopplingen leder mig över till det våld vi ser i dag.

Arbetslösheten är en motor, en kärna i denna problematik. Det går inte att fostra människor som inte känner en tillhörighet, som inte blir sedda, älskade, uppskattade, som inte känner att det finns en framtid, den ljusnande framtid som skall vara vår.

Det är vårt ansvar som politiker att se till att vi skapar den verkliga, den framtid som gör det möjligt för både våra barn och barnbarn och våra gamla föräldrar att känna en trygghet och en ro i livet. Jag tycker inte vi är särskilt framgångsrika.

Jag blir ofta väldigt besviken på den politiska debatten, just därför att den handlar om historien, om dåtiden, ibland litet hastigt om nutiden, men nästan aldrig om framtiden. Jag blir också besviken över att den politiska debatten förs på en nivå som utesluter så väldigt många

människor. Hur många av dem som suttit och lyssnat i dag har begripit vad man talar om här? Hur många känner sig berörda över huvud taget av det som sägs från denna talarstol? Hur många känner till konvergenskraven och alla de tjugiga ord vi slänger omkring oss?

När det självklara plötsligt har blivit det omöjliga, då har vi hamnat fel i politiken.

Självklart borde det vara bättre att människor får arbeta än att gå på bidrag och sitta passivt arbetslösa framför en TV. Men när det sista har blivit norm, då är vi fel ute.

Självklart borde det vara bättre att fler människor jobbar sex timmar än att färre jobbar åtta, och därtill övertid, och resten är arbetslösa. Men när en sådan enkel lösning framställs som omöjlig, då är det något fel.

När vi inte har råd att arbeta, inte har råd att vara arbetslösa, inte har råd att spara, inte har råd att handla, då har vi inte råd att leva.

Pengarna är slut, säger man. Det måste vara något grundläggande fel i dessa resonemang.

Jag kan inte förstå varför vi inte skulle kunna höja den politiska debatten och utgå ifrån verkligheten och mer tala om det önskvärda. Det framtida samhälle som vi vill skapa, hur skall det se ut? Det finns inte givna lösningar på allting. Vi måste formulera frågorna, Olof Johansson. Vad är det för samhälle vi vill ha? Vad är det för värderingar som vi vill ha? Hur skall vi utveckla den framtida arbetsmarknaden, den framtida välfärden?

Det är väl klart att de gamla institutionerna, de gamla lösningarna, inte är giltiga i den nya tid som vi lever i. Vi måste tänka nytt – nytt när det gäller arbetslivet, nytt när det gäller utbildningen, välfärden, kulturen. Vi måste bryta ner de gamla institutionerna och mönstren som i dag låser oss fast i gamla tankebanor och som försvårar för oss att genomföra sådana enkla saker som sex timmars arbetsdag.

Nu säger man att det inte kan genomföras för vi har inte råd därför att det är olika portmonnäer. Landstinget är arbetsgivare, men det är staten som står för a-kassan. En så enkel sak omöjliggörs därför att vi har sektorsgränser som förhindrar självklara lösningar.

Varför har vi inte ett självklart samarbete inom den gemensamma sektorn, som utgår ifrån medborgarperspektivet, från oss människor som lever här och nu, våra behov av trygghet, utbildning, omsorg, kultur? Att vi inte organiserat vårt samhälle på det sättet hittills får väl ändå inte innebära att vi inte kan tänka framåt och tänka nytt.

Jag blir upprörd när vi i Vänsterpartiet beskylls för att vi ställer de här enkla frågorna. På grund av att vi diskuterar de här vardagsnära frågorna så beskylls vi för att vara populist.

Såvitt jag förstår betyder populism att man gör saker och ting lättförståeliga och att man talar om det som många människor känner sig berörda av och som angår dem och att man kommer med lösningar som många människor tycker är bra. Ordet har fått en dålig klang därför att man sammankopplar det med att inte ta ansvar för dessa lösningar, att man säger en sak, men gör någonting annat. Så är det faktiskt inte med vår politik. Vi har faktiskt pengar till det vi föreslår.

När vi föreslår sex timmars arbetsdag avsätter vi en miljard kronor för att detta skall kunna bli verklighet, så att företag skall kunna ansöka om pengar.

När vi säger att vi inte vill sänka ersättningen från a-kassan så avsätter vi pengar till detta. Vi utgår ifrån en självklar rättvisetanke som jag tror att vi delar med många i detta land. Tjänar man 130 000 betalar man en viss skatt; tjänar man över 200 000 om året så kan man betala litet mer; och tjänar man 300 000 om året kan man betala ännu litet mer. Jag tror att många instämmer i detta, om pengarna går till det som vi alla har behov av.

På samma sätt är det inom företagssektorn. Har man ett stort företag som går väldigt bra, man har gjort alla sina avskrivningar och har ändå 50 miljoner i vinst, så tycker vi att det kan vara rimligt att man avsätter en värnskatt för att gynna de små företagen genom att sänka skatten för dem, så att vi får fart på hjulen. Det är en omfördelning som bygger på rättvisa och solidaritet. Det är ingen befängd idé, och jag tror att många i det här landet delar den.

Jag tror också att många delar uppfattningen att det inte bara handlar om pengar utan också om miljöfrågorna. Vi måste betala av på miljöskulden. Det går inte att bortse från det, och problemen är globala.

Det går att få en samstämmighet kring dessa frågor om vi vågar tänka nytt och om vi vågar tänka framåt – inte gamla lösningar utan nya. Vi står i en ny tid med nya problem.

Jag menar att detta inte är populism; det är att faktiskt ta sig an de problem som finns och som många människor berörs av.

Jag tror att det finns en grund för detta. Vänsterpartiet utgör inte något uppsamlingsheat för missnöjda socialdemokrater, utan vi arbetar med de politiska sakfrågorna. Vi har en framtidsinriktning och en vision om ett samhälle i rättvisa, byggt på en solidaritet som utgår ifrån varje människas lika värde.

Detta har man sagt i många år, men det är lika giltigt i dag som för hundra år sedan. Vi är också medvetna om att möjligheterna att ta oss till detta samhälle finns i politiken. Politiken är de svagas vapen, ekonomin de starkas, sade man förr i arbetarrörelsen, och också det är giltigt än i dag.

Det är därför som vi måste utveckla politiken; den är vårt sätt att skapa det samhälle som vi vill ha. Jag är besviken på att arbetarrörelsens större parti har lämnat dessa visioner.

(Applåder)

Anf. 28 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Gudrun Schyman efterlyste i början av sitt inlägg en mer principiell, framtidsinriktad debatt, och mot slutet sade hon att de inte ville vara populisterna utan klara ut vilken deras vision är.

Jag vill då ställa en grundläggande ideologisk fråga till Gudrun Schyman.

Vänsterns partisekreterare Lars Ohly sade den 7 januari i år – 1995 – i TV 2: Jag har alltid kallat mig både kommunist och socialist och det fortsätter jag att göra.

Talar partisekreteraren i Gudrun Schymans parti sanning när han säger att han fortfarande är kommunist?

Prot. 1994/95:121
15 juni

Anf. 29 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Fru talman! Jag utgår från att vår partisekreterare inte ljuger. Han är medlem i ett demokratiskt, socialistiskt vänsterparti, som inte är ett kommunistiskt parti.

Partiledardebatt

Anf. 30 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Gudrun Schyman har tidigare i dag sagt att hon vill ha debatt, att det är viktigt att ställa de rätta frågorna.

Nu ställer jag den grundläggande frågan, om Vänsterpartiet i Sverige som andra man i partiet och närmaste medarbetare till Gudrun Schyman har en person som fortfarande är kommunist.

Är detta möjligt efter kommunismens sammanbrott, efter avslöjandet av denna ideologis oförmåga att ta ansvar för människors sociala trygghet – den ideologi som har ställt till ett fullständigt obeskrivligt elände när det gäller miljö i världen och som har trampat på människors frihet och rättigheter?

Är partisekreteraren i Vänsterpartiet i dag kommunist? Alla som har lyssnat på denna debatt får döma av Gudrun Schymans svar, både här i kammaren och utanför.

Men om Vänsterpartiet vill tas på allvar räcker det inte med att ställa frågor. Man måste kunna ge svar på de grundläggande frågor som ställs, svar som är upplysande för väljarna.

Man har tagit bort ordet kommunist från partibeteckningen men väljer en partisekreterare som betecknar sig själv som kommunist. Vad är taktik och vad är verklig omprövning? Gudrun Schyman deklarerar en åsikt och partisekreteraren Ohly den rakt motsatta.

Svara nu, Gudrun Schyman! Vad står Vänsterpartiet för?

Anf. 31 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Fru talman! Jag tyckte att jag var mycket tydlig när jag sade att Vänsterpartiet är ett modernt, demokratiskt, socialistiskt parti, som står för de grundläggande värderingar som vi delar med socialdemokraterna. Historiskt sett kommer vi från samma parti, Ingvar Carlsson.

Arbetarrörelsens grundläggande värderingar om rättvisa, solidaritet och respekt för varje människas lika värde är grunden för det parti som jag företräder.

I mitt parti finns medlemmar som rubricerar sig själva som kommunister. De har en vision om det klasslösa samhället, där människor skall kunna leva i jämlikhet utan att kliva på varandra och utan att olika klasser förtrycker varandra.

Jag kan känna sympati för den visionen, men för mig innebär kommunism mycket av det som Ingvar Carlsson tog upp, t.ex. förtryck och partidiktatur. Det vill inte jag vara med om, och därför är jag ordförande i ett parti som är socialistiskt.

Anf. 32 BIRGER SCHLAUG (mp)

Fru talman! Här bränns det broar på löpande band, tycks det som. Denna pinsamma debatt var intressant på många sätt.

När jag hörde de tre första talarna i dag funderade jag över om politik måste vara så tråkig. Måste den vara så visionslös och kemiskt fri från drömmar om ett annat samhälle? Det blev något bättre nu på slutet, där det i alla fall hettade till litet grand.

Vi måste utgå från en dröm om ett annat samhälle. Vi skall ju inte bara förvalta det vi har utan även ta steget in i 2000-talet.

Då måste vi kunna tänka nytt. Vi måste släppa gamla idéer och skygglappar och se framåt. Vi måste se de hot som finns. Det är inte roligt alla gånger, men vi kan också se de lösningar som finns.

Det största akuta hotet just nu, förutom det ekologiska hotet, är det sociala hotet. Vi är på väg att få ett samhälle med större klyftor, där allt fler känner sig utanför och där våldet är en del av vardagen i snart sagt varje kommun och varje stad.

Hur svarar regeringen på detta? Hur svarar riksdagen och majoriteten av våra politiker på detta?

Jo, genom att öka klyftorna i samhället – genom att dra undan pengar från skola och barnomsorg, genom att minska barnbidraget och a-kassan också för dem som redan lever under social stress. Detta är ingen god grogrund för ett bra samhälle.

Fru talman! Alla ni som lyssnar och ser på TV! Från denna sal i Sveriges riksdag bedrivs en politik som ökar alla förutsättningar för att de som växer upp i dag skall må dåligt. Detta blir följden av den ekonomiska politik som faktiskt förs.

Det är inte någon naturlag att man måste skära på just de områden som har med människor, barn och utbildning att göra. Det finns andra områden att skära på.

Jag tog upp denna fråga förut: Hur kommer det sig att samma politiker som skär i bidragen till kommunerna, i sådant som drabbar skola och barnomsorg, samtidigt säger ja till stora satsningar på det militära försvaret? De tecknar t.o.m. in 55,8 miljarder kronor för inköp av nya vapen!

Det största hotet är inte militärt i dag. Lösningarna finns inte i nya vapen; lösningarna finns i en ny vision om ett solidariskt och rättvist samhälle som är ekologiskt hållbart.

Budskapet från Sveriges riksdag nådens år 1995 är kärt: Mänskliga aktiviteter måste skäras ned. Vi har inte råd med dem.

Jag hävdar att detta budskap är fantasilöst, färglöst och bygger på grånande tankar och idéer.

Vi måste ha visioner om det goda samhället! Det rättvisa samhället där människor känner delaktighet! Ett samhälle som är gjort för människor av kött och blod – inte bara för pengar! Ett samhälle som är socialt och ekologiskt hållbart! Ett samhälle där vi politiker har lärt oss vad som är viktigt i livet för varje människa!

Den dagen man ligger på sin dödsbädd och skall summera är frågan vad som egentligen är viktigt. Är det resorna till Bryssel? Eller kanske det rent av är doften av nytvättade lakan och upplevelsen av att barnen

kommer hem från skolan? Är det kanske detta som är värdet? Eller består värdet här i livet bara av att man konsumerar och äger mer och mer?

Vi måste ställa de här frågorna, och vi måste också ge svar. Miljöpartiet ger svar. Vi menar att framtidens vision inte ligger i att vi skall köpa mer och äga mer utan att vi skall leva mer, känna mer, älska mer och kanske t.o.m. gråta och skratta mer. Det är det som är värdet i livet.

Det går att bygga ett bra samhälle. Jag är helt övertygad om det. Men vi måste tänka nytt.

För det första måste vi slå fast att jämställdhet och jämlikhet är effektivt. Får man säga så i Sverige nu när Bo Södersten, professorn i Lund, verkar ha blivit något slags gud både för Moderaterna och för Folkpartiet och även för delar av socialdemokratin? Jag tror dock inte att han är det för Ingvar Carlsson – tack och lov.

Jämlikhet är effektivt! Låt oss slå fast det en gång för alla.

För det andra måste vi sänka arbetstiden. 40-timmarsveckan är ingen naturlag. Vi måste anpassa arbetstiden till verkligheten. En gång i tiden var det bra med 40-timmars arbetsvecka, det är det inte i dag.

Vi måste sänka arbetstiden och dela jobben. Det ökar livskvaliteten, ger fler jobb och ökar jämställdheten.

Sänker vi redan om ett halvår till 35 timmar i veckan kan vi snabbt skapa ungefär 130 000 nya jobb. Det är människor som i dag står utanför arbetsmarknaden som kan komma in. Då säger politikerna och majoriteten att det inte går. 40 timmars arbetstid är en naturlag. Så skall det vara och så har det alltid varit – åtminstone sedan 1972.

Vi måste tänka nytt. Vi måste anpassa de politiska spelreglerna till verkligheten.

För det tredje måste vi se till att det som är hållbart långsiktigt också blir lönsamt kortsiktigt. Det kan vi göra genom en skatteväxling, dvs. genom att sänka skatt och avgifter på arbete och i stället höja på energi, råvaror och utsläpp. Det skapar fler jobb, teknikutveckling och en bra framtid. Det skapar grunden för ett bra kretsloppssamhälle.

Vi måste se till att det som är hållbart långsiktigt också blir lönsamt kortsiktigt. I dag är det precis tvärtom. Det som inte är hållbart långsiktigt är ofta lönsamt kortsiktigt. Inte heller det är en naturlag. Det är följden av de politiska spelregler och ekonomiska styrmedel som vi i den här kammaren har fattat beslut om.

Det värsta är faktiskt att om politiker inte hade funnits och ställt till det med ekonomiska styrmedel som har gött miljöförstöringen hade miljöförstöringen inte varit så illa som den är. Politiker har totalt sett ställt till det mera än de har löst.

För det fjärde måste vi sanera statens finanser så att välfärdens kärna inte drabbas. Jag trodde att det rent ideologisk i den här kammaren borde finnas en stor majoritet för just detta. Men så är det uppenbarligen inte.

Man skär i välfärdens kärna – det som är grunden för varje människas liv – samtidigt som man satsar på 20 miljarder i medlemsavgift till EU eller 55,8 miljarder till nya vapen. Detta gör man nu – 1995 – när hotbilden ser helt annorlunda ut. Det finns faktiskt pengar.

Även om vi sparar på det militära och inte köper så mycket av de här enorma, nya vapensystemen som majoriteten i riksdagen vill, måste vi ändå spara. Det är sant. Vi kommer inte undan att t.ex. skära i socialförsäkringssystemen. Men man kan skära på ett solidariskt riktigt sätt.

Varför skära lika för alla? I gruppen alla ingår människor som har det svårt och som lever på den ekonomiska marginalen. De har svårt att få det att gå runt. Deras barn har det svårt i skolan, eftersom den sociala stressen är för stor. Varför skära där?

Varför skall vi skära i a-kassan lika för alla, i föräldraförsäkringen lika för alla och i sjukersättningen lika för alla? I stället borde vi se till att vi med höga inkomster får ta en större andel av besparingen.

Därför säger vi att man skall införa en brytpunkt i alla dessa försäkringssystem, så att de med låga inkomster får behålla sina 80 % medan vi som har högre inkomster blir av med en större del. Det skulle dessutom vara bra för ekonomin även i traditionella s.k. tillväxttermer. Jag gillar i och för sig inte tillväxt. Men alla säger att det gäller att hålla i gång ekonomin. Då skall man väl inte dra undan köpkraften från dem som bara konsumerar för sina pengar. Det är väl ingen lysande idé.

För det femte måste vi ta energipolitiken på allvar. Kärnkraften skall avvecklas. En reaktor måste bort den här mandatperioden och jag hyser gott mod och god tro på Ingvar Carlsson när det gäller kärnkraftsfrågan. Det är bra att Ingvar Carlsson har markerat. Jag ställer frågan en gång till även här i kammaren: Skall kärnkraften vara avvecklad år 2010 eller inte?

Jag har läst i tidningsintervjuer att Ingvar Carlsson slår fast detta, och det tycker jag är bra och hederligt. Det finns en del politiker som är hederliga när det gäller folkomröstningar, och det är utmärkt.

Inom energipolitiken finns en enorm potential. Genom skatteväxlingen blir det plötsligt lönsamt med en annan typ av energi och ny teknik. Jag tycker att det vore läge att i Sveriges riksdag fatta något slags principbeslut om att vi skall ta den nisch på den globala energimarknaden som danskarna har tagit när det gäller vindkraft.

Vi skall vara bäst när det gäller solceller – 2000-talets stora teknik. Där bör vi satsa. Vi bör stödja de företag som satsar på det här i Sverige. Det är ändå där energiframtiden ligger. Det är mycket bra med biobränsle, vindkraft osv. Det är bra under en övergångsperiod. Men vi måste se till nästa steg, och det gäller bl.a. solceller.

För det sjätte måste vi medvetet och klokt ta till vara den resurs som invandrarna utgör. Många invandrare är välutbildade. Väldigt många är kreativa, och alla har något att tillföra.

Det som sker i Sverige i dag är att det byggs murar mellan oss som har levt i Sverige länge och dem som har kommit hit alldeles nyss. Det är onödigt. Vi måste ta till vara den här resursen. Därför är det bra att frågan utreds, men det måste också komma till handling. Jag skulle t.ex. gärna se att både statliga myndigheter och högskoleutbildning hamnar i invandrartäta områden.

För det sjunde måste vi inse att EU-konceptet inte är den väg till paradiset som många på ja-sidan förespeglade inför folkomröstningen.

Fru talman! Ledamöter! Minns ni löftena? Minns ni Mona Sahlins och Marit Paulsens brev till Sveriges kvinnor? Läs det gärna en gång till ni som har det kvar och se hur det blev. Hur blev det med narkotikakontrollen i Helsingborg? Hur blev det med salmonellan i Östergötland, och hur blev det matpriserna som skulle sjunka?

Sällan har så många blivit så lurade av ett så enigt etablissemang.

Hur blev det med knarkbekämpningen, Alf Svensson? Är det bra att lastbilarna far i stort sett helt fritt över gränserna i dag? Är det bra att Per Gahrton har fått ett svar av EU-kommissionen som säger att stickprovskontroller tyvärr inte är tillåtet? Bekämpar det knarket eller inte?

Lars Leijonborg, Folkpartiet var ute vecka efter vecka efter vecka inför folkomröstningen och pratade om att matpriserna skulle sjunka. Håller Lars Leijonborg med om att Statistiska Centralbyrån har rätt när den säger att matpriserna har ökat med 3 % sedan folkomröstningen och att priset på grönsaker har ökat med mellan 40 och 50 %?

Olof Johansson, hur var det med miljögaranti? Var det någon garanti som Lennart Daléus och andra ledande centerpartister var ute och pratade om – att varje land skall ha rätten att gå före och ställa högre miljökrav? Var det så? Nej, det var inte så.

Vi på nej-sidan hade rätt. Det var ingen garanti. Tvärtom kan det ibland med EU:s regler lägga tak på hur långt länder får gå när det gäller att ställa miljökrav. Då är spelreglerna fel. Det är ett av de stora felen med EU:s grundkoncept – man lägger tak på att enskilda länder skall ha rätten att gå före och ställa hårdare krav på t.ex. förpackningar och varor.

Det är en rätt som Kalifornien har men som EU fråntar Sverige och andra delstater i den nya framväxande superunionen.

Vetorätten, Ingvar Carlsson, var den livlina som garanterade svenskt inflytande, hette det. Nu är vetorätten, den där livlinan ni pratade om, förvandlad till ett litet tunt och trasigt julpaketssnöre. Det var inte mer än så.

Vad röstar man egentligen på när man röstar på Socialdemokraterna i EU-parlamentsvalet? Är det Maj-Lis Lööws idé om våldsam överstatlighet eller röstar man på det ni sade innan folkomröstningen?

Mycket har hänt på miljöområdet det senaste året, både sådant som är bra och sådant som inte är bra. Det som är bra tycker jag faktiskt att Miljöpartiet har varit inblandat i. Jag är kanske part i målet, men allergianeringen är bra, satsningen på bidrag för solvärme är bra och att skatteväxlingen har skrivits in i den svenska regeringens rapport till EU är bra. Det finns en hel del som är väldigt bra.

Det finns också annat som är väldigt dåligt. Jag hoppas att det var en engångsföreteelse när Sveriges miljöminister skrev till Norge och förklarade att man skulle hålla sams inom den socialdemokratiska familjen, så vi i Sverige skall inte skälla på Norge när det gäller jakten på vikval. Jag hoppas att det var ett misstag. Jag hoppas att ett sådant misstag aldrig återkommer.

Fru talman! Jag skall avsluta med att ta upp en för mig och Miljöpartiet mycket väsentlig fråga. Återigen räds vi folkvalda den s.k. marknaden. Vi har sett hur det går till när marknaden jonglerar med

demokratin. Vi måste vara tysta och snälla, sade Göran Persson i går, för annars blir marknaden arg och ställer till det för Sverige. Det är nog riktigt. Så är det. Man har ju släppt alla spelregler.

Marknaden blir aldrig mätt. Det är det som är det stora problemet. Marknaden vill alltid ha mer. De s.k. aktörerna har bara en enda sak att göra, en enda uppgift, nämligen att förränta pengar, förränta kapital. När hela samhället börjar underställas detta enda mål, att förränta pengar, är vi illa ute, både när det gäller demokratin och när det gäller människovärdet.

Det behövs politiker som vågar stå upp och säga: Vi skall tygla marknaden. Det är få politiker som vågar säga det. Men vi blir fler och fler i Sverige. Vi blir fler och fler i Europa. Vi blir fler och fler i världen. Men i den här salen, i Sveriges riksdag, blir det tyvärr inte fler och fler – inte förrän efter nästa val i alla fall, 1998, när Miljöpartiet kommer att vara ett mycket större parti än i dag. Vi har visionerna för framtiden.

(Applåder)

Anf. 33 ALF SVENSSON (kds)

Herr talman! Den som spar den har. Jag har 25 minuter på mig nu, som ni får uthärda.

Först skulle jag vilja lyckönska Carl Bildt till det utomordentligt ansvarsfulla uppdrag han har. Låt oss hoppas att han lyckas.

Birger Schlaug sade att när han lyssnat på de tre första talarna funderade han över om politik måste vara så tråkigt. Efter att ha lyssnat på Birger Schlaug period efter period har man mycket svårt att inte stilla undra: Måste politik vara så tvärsäker? Måste politik vara så självkoncentrerad?

Jag tror inte, herr talman, att det finns något parti här i kammaren som av illvilja utsätter människor för det ena eller det andra. Jag tror inte det om Ingvar Carlsson. Jag tror inte det om Lars Tobisson. Jag tror inte att någon egentligen av illvilja är ute för att jaga människor som behöver barnomsorg, sjukvård och ett som annat. Sedan har vi olika idéer om hur vi bäst gagnar människors behov. Som väl är har vi det. Men jag tror inte att något av våra partier har monopol på sanningen – det låter så ibland. Jag tror inte heller att något parti har de helt förträffliga lösningarna.

Säkerhetspolitiken har varit uppe till debatt, och det har sagts att där kan man spara. Det är klart att man måste beundra de människor som vet hur säkerhetspolitiken kommer att te sig under 20 år framöver, vad vi behöver eller inte behöver för att garantera vår säkerhet. Det är ytterst få som kan det. Att säga precis hur det är i dag är tämligen ointressant. När vi talar säkerhetspolitik vet vi att det handlar om i varje fall ett par decennier framåt.

De senaste veckorna har vi svenskar fått lära oss ordet konvergens. Det tror jag var ett nytt ord för väldigt många av oss. Det betyder att komma närmare varandra i ekonomiskt avseende i stället för att gå ifrån varandra, divergera. Jag har inte tänkt att tala så mycket om detta, för

jag visste när jag gick hit i morse att jag inte var bland de första talarna och att det skulle talas mycket ekonomi och divergens.

Jag fastnade i går kväll för en mening i ett brev. Brevet började med meningen: Vår tid är full av rädslor.

Det är tydligen så, och det är kanske inte så konstigt. En ekonomi i obalans föder givetvis rädslor. Människor blir rädda för att förlora jobb, och människor som inte har jobb blir rädda för att inte få jobb. Många ängslas för om de skall kunna betala hyra och ha råd att bo kvar. Andra är rädda att inte pengarna skall räcka till det man så väldigt gärna vill ge sina barn.

Men vi gör fel, påstår jag, om vi menar att rädslorna enbart är kopplade till Sveriges ekonomi, till en ekonomi i obalans. Under mina tre år som biståndsmåster lärde jag mig verkligen att det inte finns någon absolut relation mellan plånbokens volym och människors känsla och upplevelse av trygghet, lycka och tillförsikt.

Om det vore så att det finnes en absolut relation mellan vad människor har materiellt och den trygghet de upplever, skulle, om jag får uttrycka det litet drastiskt, knivdåden i ett land som Bangladesh vara hur många som helst.

Herr talman! Jag är faktiskt besviken på mig själv. Det är jag av många anledningar, men bl.a. av den anledningen att jag tydligen aldrig lyckas förklara i den här kammaren och kanske över huvud taget inte att när vi kristdemokrater har talat om kristen etik handlar det inte om att påtvinga någon en kristen tro. Det handlar om en värderingarnas konvergens. Vi skall komma närmare varandra i samhället när det gäller ett etiskt minimum. Det klarar sig inget samhälle utan.

Vi skall slå vakt om pluralismen i vårt samhälle. Vi skall verkligen våga visa att vi inser att varje individ är unik. Vi skall däremot aldrig inbilla oss att ett samhälle kan hålla sig med något slags pluralistisk grundetik. Det samhället existerar inte.

Man kan inte vara absolut fri och absolut trygg. Beroendet är en del av tryggheten. Kravlöshet är inte kärleksfullhet. Att låta våra barn och våra ungdomar i vår så komplicerade värld, med så ofantligt många impulser, genom trial and error, genom eget experimenterande finna fram till sina egna värderingar tycker inte vi kristdemokrater är omtanke och kärlek. Jag tycker att det är andlig brutalitet.

En poet har sagt: Att vara utan väggar är inte frihet. Det är hemlös-
het.

Har vi inte, jag säger vi, förpassat våra ungdomar ut i ett folkhem där det knappast finns väggar? Normer, moral och etik har presenterats som något relativt. Vi kristdemokrater tycker det.

När den s.k. knivdebatten är på var människas läppar, när knivdåd är en av de stora rädslorna – då är det givetvis både nödvändigt och självklart att respekten för knivförbudet skärps, att knivar samlas in, att metalldetektorer får användas, att varenda förälder och varenda lärare tar ett rejält och allvarligt samtal, inte en gång, utan gång på gång, med tonåringen så att han eller hon förstår det vansinniga i att bära kniv.

Jag kan inte heller se det angelägna i att affärsmän saluför vilka våldslockande knivtyper som helst.

Herr talman! Lika väl som vi alltid har varit ense om att ställa frågan: Varför super Jeppe?, lika väl borde vi våga fråga oss: Varför bär Kalle kniv?

Jag tror att vi alltför ofta ser beteendet i stället för människan. Vi ser våldsverkaren, inte Kalle. Vi ser alkoholisten, inte Jeppe. Vi ser eleven som skolkar, inte Eva. Vi ser den kluddande graffitilyngeln, inte Paulo. Vi ser den prostituerade, inte Sirkka.

Det är också viktigt att komma ihåg att rädslan inte enbart sitter i själen på oss som flanerar hem i skymningen eller åker kollektivt hem i natten, rädslan sitter i ännu högre grad i sinnet hos Kalle och hans kompisar: rädslan och osäkerheten, bristen på egen identitet, på förmågan att uppleva empati, att sätta sig in i andra människors situation.

Det råder känslokyla i många ungdomskretsar. Varför är det så? Är det inte därför att vi vuxna engagerar oss för litet i våra barn och därför att vårt intresse är så koncentrerat på det som enkelt mäts i pengar?

Herr talman! De anställda i den offentliga sektorn kan sin sak. Deras expertkunskaper kan vi inte vara utan. Men de som känner Kalle, Jeppe, Eva, Paulo och Sirkka – ja, det är ju du och jag. De har vuxit upp som våra grannar, gått på våra dagis, i våra skolor. Vi kan och skall som medborgare inte friskriva oss från hur det har gått för dem.

Vi kristdemokrater har sagt det många gånger, och jag säger det gärna igen. Föräldraansvaret måste uppvärderas, respekteras, räknas med, som samhällets starkaste trygghetsskapande kraft.

Regeringen har nu igen tillsatt professor Leif G W Persson som utredare. Så gör regeringar. Man tillsätter utredare. Det är inte länge sedan Leif G W Persson var den förrförra regeringens utredare. Då satt han i något som kallades Våldskommissionen. Det hade varit mycket klokare om regeringen då hade tagit till sig den kommissionens råd i stället för att nu behöva be den veva sina förslag i repris.

Då, för fem år sedan, skrev kommissionen följande: "Barnomsorg, skola och kommunala fritidsaktiviteter har under efterkrigstiden kommit att ta över delar av föräldrarnas ansvar för barnens uppfostran. Barnuppfostran har, kan man säga, professionaliserats. Det har emellertid visat sig att varken personalen inom skolan eller barn- och ungdomsorganisationer kan ersätta föräldrarnas roll när det gäller att skapa en gynnsam utveckling av de unga.

Ungdomsbrottsligheten ligger på en oroväckande hög nivå. Det är därför viktigt att föräldrarna mobiliseras och att deras ansvar och betydelse för barnens utveckling lyfts fram även i lagstiftningen. Föräldrarna är den största brottsförebyggande resurs samhället har."

Låt oss nu se till att föräldrarna verkligen får bli den största brottsförebyggande resursen. I var och varannan kommun, där sorgen och vreden vilar tung efter knivdåd och mord och elände, går kommunalråd och andra ut och uppmanar föräldrar att ta större ansvar.

Det är självklart bra! Men det fordras konsekvens! Det krävs respekt för föräldrars rätt i alla sammanhang och insikt i alla sammanhang om att staten är föräldrarnas tjänare och inte vice versa.

Det är på familjen vi bygger det goda samhället. Sörgården existerar inte. Det vet vi alla. Det finns olika typer av familjer. Det är sanner-

ligen också sant och skall respekteras. Men vågar vi inte slå fast att relationen mellan föräldrar och barn är samhällets starkaste trygghetslinja flyr vi den verklighet vi är satta att förbättra.

Jag vill gärna instämma i följande stycke ur rapporten "Familj, uppväxt och brott" från Brottsförebyggande rådet, BRÅ:

"Ungdomars kontakt och tillit till föräldrarna utvecklas redan tidigt under uppväxten. Denna tidigt utvecklade emotionella kontakt mellan föräldrar och barn bildar grundvalen för den fortsatta kontakten när den unge börjar frigöra sig från föräldrarna. En nära kontakt torde innebära att ungdomarna oftare tillbringar kvällarna i hemmet, vilket minskar tillfällena att begå brott. En god relation innebär också att föräldrarna genom en öppen kommunikation med sina ungdomar har bättre kontroll över vad de gör när de inte är hemma. Föräldrarna får i det dagliga umgänget veta vilka kamrater deras ungdomar är tillsammans med, var de befinner sig när de är ute och vad de gör. Ungdomarna berättar för sina föräldrar om skola och skolproblem, föräldrarna hjälper efter bästa förmåga till att lösa problemen."

Glöm inte, värderade åhörare, att lagen om sådd och skörd alltid fungerar. Och det är inte länge sedan familjen nära nog betraktades som ett nödvändigt ont och hemmet som något slags kropparnas garage under nätterna. Decennier av kollektivism och förmynderi har berövat individen och familjerna mycket av deras naturliga ansvarstagande.

När vi nu talar om sådd och skörd vill jag passa på att understryka vikten av att vi vet vilka krafter vi stöder och stärker när vi röstar till EU-parlamentet i höst. Birger Schlaug talade om stickprovskontroller vid vårt lands gränser, och det var bra, men glöm heller inte att berätta att de gröna i Europa har drogliberaler bland sina främsta företrädare! Är det dessa miljömarodörer som nu skall få stöd från Sverige? Det kallas tydligen miljöpolitik att låta narkotikan ta död på Europas allra finaste och värdefullaste plantor: våra barn och ungdomar.

Glöm heller inte den nyliberala dansen kring guldkalven, att unga människor hänsynslöst trampas ner under parollen "Sköt dig själv och strunta i dina medmänniskor"! Är det de krafterna som skall ha Sveriges stöd i Europaparlamentet?

Det kan kanske verka övermaga att jag här mot slutet vänder mig till föräldrarna direkt. Men jag dristar mig att göra det. Det finns inget så svårt – och här talar jag av erfarenhet – som att vara förälder. Ofta har vi fått oss itutade att vi är otillräckliga, att det fordras experter. Det fordras säkert experter, men varje förälder är expert på sitt eller sina barn – det tycker jag måste få sägas.

Vi kristdemokrater säger att barnen är det finaste och värdefullaste vi har, och det finns ingen som motsäger oss på den punkten. Men visar vi svenskar i vårt sätt att leva och att prioritera att vi sätter barnen främst? – Tid är den stora bristvaran i våra dagar, säger psykologen Margareta Berggren. Och det behöver knappast en psykolog säga. Vi vet att det är så. Tänk om vi föräldrar och vi alla nu inför midsommaren, inför sommar och semester, kunde bestämma oss för att utöka tiden med våra barn, för att mer bry oss om våra ungdomar, för att verkligen hålla reda på vad de gör, var de finns, och lyssna på dem, lyssna på

deras rop efter kontakt, efter svar på de egna frågorna, ge tid åt existensiella funderingar och inte enbart åt materiella!

Minns ni Arne Tammer – jag är säker på att många gör det – han som bad oss att ge honom en kvart om dagen, så skulle han få fason på våra kroppar? Jag skulle i stället vilja uppmana mig själv och alla andra föräldrar att ge de egna barnen ytterligare en timme i veckan. Jag är säker på att det skulle resultera i tryggare och lyckligare individer.

Kära föräldrar, syskon och alla andra vuxna! Fall inte för tjat, bli inte langare, tro inte att era barn och era ungdomar blir lyckliga om ni inte bryr er om dem! Det är varje individs heta önskemål och längtan att känna att någon bryr sig om en och att ha någon som man själv får bry sig om.

På tre år har ungdomars alkoholkonsumtion ökat med nära 50 %. Samtidigt vet vi att tre fjärdedelar av alla våldsbrott begås under inflytande av alkohol. För varje förälder och vuxen som avstår från att långa alkohol till sina ungdomar inför midsommarhelgen minskar naturligtvis risken för ännu ett knivdåd, för ännu en våldtäkt, för att ännu en tonåring skall kvävas av sina egna spyor. Den som trodde att en ökning om 50 % av alkoholkonsumtionen inte skulle dra med sig ökad kriminalitet måste befinna sig på en annan planet.

Och ni affärsmän som säljer folköl till barn, ni sitter väl inte sedan framför TV-apparaten och ojar er när ölet ni sålde rivit alla hämningarnas trösklar? Naturligtvis skall ni omgående förlora rätten att sälja öl, om ni nonchalerar 18-årsgränsen. Och ni restaurangägare som serverar öl eller andra alkoholdrycker till minderåriga: Era utskänkningstillstånd skall bort, och det är allt fråga om ni är kapabla att bedriva servering och restaurangverksamhet över huvud taget.

Det är förstås inte bara föräldrar och köpmän som behöver ta ansvar. Vi skall tillsammans vältra tillbaka, tränga undan våldet. Och vi måste självfallet alla ta vårt ansvar, på arbetsplatser, i kvarteret, som medmänniskor i tunnelbana, på gator och torg osv. Och skolan måste se det som sin viktigaste uppgift att inskräpa respekt för människovärdet. Det är i vardagslivet vi måste se människorna omkring oss. Vi får inte stänga in oss i den egna kretsen, framför TV:n, i den egna föreningen eller egna kyrkan. Vi måste allihop inrikta oss på att göra livet lättare att leva, att få våra barn och ungdomar att känna mening med tillvaron.

Om vi inte får med våra barn och vår ungdom i vår samhällsgemenskap, bildar de sitt eget samhälle. Också där finns det regler. Också där växer något upp som man kallar heder. Men vi vet att det är en annan kultur, byggd på andra värderingar och utifrån ett annat sätt att värdera medmänniskan.

Låt oss hjälpa våra barn ur det gruppförtryck som ofta finns, det gruppträck som knuffar ut dem i alkohol- och narkotikaträskan – hjälpa dem genom att vi bryr oss om dem och deras kamrater. Och sätt gränser!

Den kloke ekonomen Gunnar Wetterberg yttrade i en Expressenintervju ganska nyligen:

– Det paradoxala är att när det offentliga tog över så bäddade det för en extrem atomisering av samhället. Vi har dragit oss tillbaka från

nästan alla gemensamma angelägenheter. Vi betalar skatt och hyra, sedan tar någon annan hand om allting.

Jag tycker att det är klokt talat. Vi måste våga inse att våldsfilmernas grymheter sätter ärr i sinnet. Det är inte bara den fysiska miljön som måste skonas från förgiftning, det måste också människans inre miljö.

Jag tror att det är i de små nära sammanhangen, vid köksbordet eller i soffhörnan, som vi måste lära oss att lösa konflikter med ord i stället för med våld. Även själva språket, vilka ord vi använder, har betydelse för hur barn skapar sin verklighetsbild. Med ett förgrovat språkbruk, där man säger "Jag ska slå ihjäl dig" men menar "Jag är arg på dig", riskerar man förstås att sudda ut gränserna också i verkligheten. Och inom idrotten skulle man må väl av att inte när man ogillar ett domslut genast vråla: "Döda domar'n!"

Låt oss inte fastna i förtvivlan, värderade åhörare. Det är en ljusare morgondag, det är en tryggare framtid, det är mer av meningsfullhet vi skall uppnå. Vi har tillsammans insikten. Låt oss skapa visionerna! (Applåder)

Anf. 34 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Herr talman! Den senaste tidens ungdomsvåld, som Alf Svensson nyss utförligt berörde, lägger ett stort ansvar på oss som vuxna. Vi måste klart och tydligt visa var gränsen går och vad som kan tillåtas i ett modernt och öppet samhälle. Det är oacceptabelt att människor känner sig otrygga på gator och torg, på festpaltser och restauranger, i bostadsområden, i bussar och i tunnelbanan. Det är oacceptabelt att ungdomar beväpnar sig när de egentligen går ut för att umgås och roa sig.

Jag hävdar att vårt land liksom många andra länder står inför ett moraliskt vägskäl. I ena riktningen ser vi konfrontation, våldsamma sociala spänningar, ökande klyftor mellan fattig och rik, mellan invandrare och den som är född i Sverige och mellan ung och gammal. I den andra riktningen finns mer gemensamt ansvar, samarbete och mer av en känsla för vad stundens allvar kräver av oss.

Vill vi undvika det hårda och brutala samhället måste vi enligt min mening välja den senare vägen. Samhället måste självfallet reagera med fasthet och tydlighet mot våld och brott. Det är nödvändigt med bestämda och klara normer. Överträdelser måste få konsekvenser.

Men den som bara ropar på lag och ordning kommer aldrig till rätta med våldet. Det krävs åtgärder på mycket bred front. Det är nödvändigt med kraftfulla åtgärder för att få ned ungdomsarbetslösheten. Skolan är naturligtvis en väldigt viktig resurs. Detsamma gäller folkrörelser och frivilligorganisationer. För att konkretisera det som Alf Svensson berörde om föräldrans ansvar kan jag nämna Farsor och Morsor på Stan, som visar att man bryr sig om just där ungdomarna är på lördagkvällarna. Polisen kan med sina närpolisler förebygga att våldet breder ut sig.

Regeringen presenterade nyligen ett samlat program för hur våldet skall bekämpas. Många av de verksamheter som pågår och redovisas i programmet växte fram, skall jag säga, under den borgerliga regering-

en. Här finns alltså en gemensam grund att stå på. Det är genom att samla alla goda krafter vi kan nå framgång i kampen mot det råa och brutala vålet. Jag vill instämma med dem som har sagt att vi måste samlas över partigränserna.

Herr talman! För åtta månader sedan vann Socialdemokraterna valet. Min målsättning var att bilda en handlingskraftig samarbetsregering. Den akuta ekonomiska krisen krävde det, och Sverige var i behov av långsiktigt stabila lösningar.

Regeringen och den socialdemokratiska riksdagsgruppen har verkligen ansträngt sig för att gå i den riktningen. Vi har också lyckats träffa uppgörelser med andra partier som kommer – det är min övertygelse – att hålla över tiden.

Jag är också övertygad om att den borgerliga regeringen hyste mycket stor oro över den ekonomiska utvecklingen. Man kände förmodligen att man hade tappat kontrollen över statsfinanserna. Men man vågade inte sätta målet att stabilisera statsskulden tidigare än till 1998. Det var själva kärnan i Nathalieplanen. Så långt sträckte sig regeringens drömmar och förhoppningar om den egna politikens förmåga att hantera det som faktiskt är Sveriges ödesfråga.

Nu kan vi se effekterna av den socialdemokratiska regeringens politik – den kraftfullaste budgetsanering som något land genomfört på hela 118 miljarder kronor. Efter åtta månader av hård debatt, men också av samarbete med andra partier, bedömer jag att statsskulden kan stabiliseras redan 1996.

Vi kan också se resultaten på andra områden. Det är nu 108 000 fler i arbete än för ett år sedan. I går kom siffror som visade att vi nu för första gången sedan 1992 är under 7 % i arbetslöshet, trots att vi har fått ett utflöde på arbetsmarknaden därför att människor är mer optimistiska igen.

Industriinvesteringarna beräknas öka med mellan 50 och 60 % på två år. Vi har mycket stora överskott i affärerna med utlandet. Sverige är i dag, vilket inte många känner till, framför allt inte i utlandet, ett kapitalexporterande land. Räntan blir lägre och kronan starkare.

Lars Tobisson försökte göra någon sorts poäng av jämförelsen med den socialdemokratiska motionen för ett år sedan och resultaten vi har uppnått. Sammantaget tror jag att vi kan säga att vi har kommit längre t.ex. i ödesfrågan statsskulden. Men det är klart, Lars Tobisson, att vi inte visste att räntan på statsskulden som vi skulle betala var 49 miljarder kronor högre än vad som redovisades i regeringens kompletteringsproposition. Det motsvarar hela budgeten för fem sex departement. Det är klart att det har ställt ytterligare anspråk på våra saneringsinsatser.

Lars Tobisson åberopade också Finland som ett föredöme. I vissa avseenden kan jag hålla med, i andra inte. Jag ser inte Finlands öppna arbetslöshet på 18 % som ett föredöme. Det är inte förenligt med socialdemokratiska målsättningar i Sverige.

De som har hävdat att en aktiv och rättvis ekonomisk politik skulle vara företag- och tillväxtfientlig har blivit ordentligt tillrättavisade av verkligheten. Förra veckan var ett femtiotal revisorer från hela världen på konferens i Stockholm. Deras bedömning var att Sverige var ett

mycket intressant land att investera i. Det beror inte bara på bolagsskatten. Vålbildad arbetskraft och politisk stabilitet gör också Sverige lockande.

Men det är klart att många av de beslut som regeringen och den socialdemokratiska riksdagsgruppen har fattat har varit svåra och smärtsamma. Det vill jag inte undanskymma ett ögonblick. Det har krävts stora uppoffringar. Men det finns en radikal skillnad mot tidigare. Vi har åstadkommit resultat med våra åtgärder. Vi fördelar bördorna rättvist. De 10 % som har de högsta inkomsterna har fått stå för 28 % av saneringen. De 10 % som har de lägsta inkomsterna har också fått bidra, men med 5 % av budgetsaneringen. När man räknar ihop sänkningen av socialförsäkringarna, den minskade avdragsrätten för pensionsförsäkringar och matmomsen får de 450 000 som tjänar minst mer i plånboken. De som tjänar mest får mindre i plånboken. Det är rättvisa.

Värnskatten ger staten över 4 miljarder kronor. Den som tjänar en halv miljon får betala 14 300 kr extra i skatt. Den som tjänar 225 000 på ett år betalar endast 164 kr mer. Det är rättvisa.

Sänkningen av matmomsen gynnar barnfamiljer, pensionärer och dem med lägre inkomster.

För en trebarnsfamilj innebär sänkningen av matmomsen 5 000 kr mer i plånboken. Det är rättvisa.

Herr talman! Vare sig det är en familj som lånar till sin bostad eller staten som lånar betyder höga räntor osäkerhet och beroende. 1 % lägre ränta betyder 9 miljarder kronor mindre för staten i utgifter. För den som har bostadslån på en halv miljon innebär 1 % lägre ränta en minskning av kostnaderna med drygt 4 000 kr. Efter uppgörelsen med Centerpartiet har räntorna sjunkit. Vi har tillsammans åstadkommit trovärdighet i den ekonomiska politiken. Detta tror jag är väldigt avgörande för framtiden.

Socialdemokraterna fick väljarnas förtroende för en politik för arbete och rättvisa. Vi kan känna tillfredsställelse över vad vi har åstadkommit på åtta månader, även om mycket återstår innan vi är helt nöjda. Men vi tar ett steg i taget. Vi har börjat med att släcka en skogsbrand som kunde blivit helt förödande. Nu skall det röjas och nyplanteras. Sverige skall växa igen. Människor skall kunna växa igen.

Vi står inför en utmaning som inget industriland hittills har klarat, vi skall inse det, nämligen att ta ner arbetslösheten när man väl en gång har släppt upp den på mycket höga nivåer. Då duger det inte att bara säga nej till det som görs. Det krävs en sammanhållen politik och en helhetssyn, annars går det inte. Det krävs också ansvarstagande.

Regeringen kommer envist att fortsätta kampen mot arbetslösheten. Jag utgår från att denna riksdag kommer att vara lika konstruktiv i det fortsatta arbetet som hittills. Nu gäller det att ta nästa steg för högre tillväxt och fler jobb. Nu skall vi fullfölja regeringens sysselsättningspolitiska program. Nu skall vi fortsätta att mejsla ut en politik för tillväxt.

Herr talman! Jag hade här tidigare ett meningsutbyte med Gudrun Schyman där jag försökte få in ideologin i debatten. Vilka värderingar

är det som styr partierna? Jag vet att Vänsterpartiet inte vill diskutera det förgångna. Men nu ställde jag en fråga om hur det är i dag. Gudrun Schymans närmaste medarbetare, partisekreteraren, säger i dag att han är kommunist, och Gudrun Schyman vill komma bort från detta med mycket allmänt tal.

Men partisekreteraren har ansvaret för partiorganisationen. Man kan inte tänka bort partisekreteraren i ett demokratiskt parti. Därför återkommer frågan: Var står Vänsterpartiet ideologiskt? Det är inte bara att rensa ut ett namn i beteckningen på partiet. Är det så att ledande företrädare för partiet tror på kommunismens idéer? Skall vi tro på vad de själva säger?

Jag noterar också en högst märklig kluvenhet från Vänsterpartiet. Först kritiserar man regeringen våldsamt, men i nästa ögonblick tillgodoräknar man sig de positiva effekterna av regeringens politik. Med Vänsterpartiets förslag skulle det ha blivit högre matpriser för barnfamiljerna, för låginkomsttagarna och pensionärerna. Med Vänsterpartiets politik skulle vi fått högre boendekostnader och högre arbetslöshet än med regeringens politik.

Vänsterpartiet vill inte pressa ner utgifterna på samma sätt som regeringen. Vänsterpartiets politik skulle ofelbart ha lett till högre räntor, som ju slår mot bostadslånen och hotar att knäcka högkonjunkturen i förtid. Går vi in i nästa lågkonjunktur med för höga räntor och för stort utgiftstryck kommer vi inte att klara välfärdssystemen, och vi kommer inte att klara jobben.

Utmärkande för svensk socialdemokrati är att vi i varje läge har varit beredda att ta ansvar för vårt land, även i de svåraste situationer. Vänsterpartiet orkar uppenbarligen inte ta det nödvändiga helhetsansvaret. Därför, Gudrun Schyman: Försök inte att framställa er som någon sorts bättre socialdemokrater, med någon sorts högre moral eller starkare känsla för jämlikhet! Er ideologi ger er inte rätt till det, inte heller er historia.

Sverige byggdes på reformismens grund av socialdemokratin, ofta i strid med Gudrun Schymans parti. Det Vänsterpartiet har stått för har tillämpats i andra länder med förödande resultat. Det är bra om Gudrun Schyman nu tar avstånd från sitt partis förflutna. Ingen kan heller hindra Vänsterpartiet att vara för det som är lätt och emot det som är svårt. Men för att vara socialdemokrat krävs något helt annat.

Herr talman! Den viktigaste erfarenheten från det gångna riksdagsåret är enligt min mening att vi närmar oss ett nytt samarbetsklimat i svensk politik. Jag tyckte att Olof Johansson redovisade detta på ett utmärkt sätt i sitt inlägg. Den socialdemokratiska regeringen har strävat efter att träffa överenskommelser med övriga partier i riksdagen. Sådana har också åstadkommit. På så sätt kan vi visa upp en politisk stabilitet gentemot omvärlden.

Det är därför glädjande att Socialdemokraterna, Centerpartiet, Miljöpartiet och kds nu gemensamt står bakom konvergensprogrammet. Riksdagen och dess partier har kunnat demonstrera den nödvändiga beslutsamheten och uthålligheten. Demokratin har visat sin kraft och sin mognad.

Vi skall naturligtvis fortsätta att bryta argument i hårda debatter också i framtiden. Men vi har ett gemensamt ansvar att se till helheten och till Sveriges bästa. Vi har en gemensam möjlighet att visa att det går att samarbeta, att det går att lösa konflikter med ord, argument och demokrati, utan knytnävar, knivar och våld.
(Applåder)

Prot. 1994/95:121
15 juni

Partiledardebatt

Anf. 35 LARS TOBISSON (m) replik

Herr talman! Jag är enig med Ingvar Carlsson i avståndstagandet från Vänsterpartiet. Jag är självklart också enig om att vi skall ha en bred samverkan om åtgärder mot våldet, särskilt bland unga.

Jag vill påminna om det initiativ som har tagits här i riksdagen från socialutskottet. Det har hållits en utfrågning om de problem som uppstår med dopning och drogberoende. Utskottet har också efter ett utskottsinitiativ lämnat en begäran till regeringen om åtgärder. Vi skall naturligtvis fortsätta att arbeta med detta.

Ett tema för Ingvar Carlsson är att den borgerliga regeringen fördärvade ekonomin, men att det nu går så bra. Får jag påminna om hur det var den gången som Kjell-Olof Feldt förutspådde arbetslöshetens stålbad, och sedan i ren uppgivenhet kastade in handduken? Tillväxten var på väg att bli negativ. Det var en snabbt ökande inflation och växande obalans i utrikesaffärerna. Alla kurvor pekade fel. Tre år senare pekade de rätt igen.

Nu står vi inför en ny försämring: höjda skatter, minskade chanser för tillväxt och jobb. Arbetslösheten är nu hög, men ännu värre är att den förutses förbli det.

Jag tror att regeringens problem är att man hindras från nödvändiga åtgärder av motstånd i de egna leden. Detta är delvis självförvållat. Under oppositionstiden och i valrörelsen förde man ut budskap om att allt skulle bli bra – hög tillväxt och låg arbetslöshet – bara man återgick till traditionell socialdemokratisk politik. Men i botten ligger naturligtvis också en ideologisk motvilja mot att efter att i alla år ha höjt skatter och ökat offentliga åtagande nu gå åt motsatt håll. Därav denna tvekan, dessa dröjsmål och halvmessyrer.

Jag ser en tydlig likhet med socialdemokraternas förra period vid makten. Då hade man segrat i valet genom att väcka falska förhoppningar. Det har vi dåvarande finansministerns ord på. Man tvingas till eftergifter för den hårda verkligheten i form av marginalsattesänkningar och medlemsansökan till EU. Däremellan snubblade man sig fram med tillfälliga uppgörelser. Den tidens tvångssparande var en motsvarighet till dagens sänkning av matmomsen. Vi moderater har som bekant inget emot sänkta skatter, men det finns så många andra lättnader som bättre skulle få fart på Sverige och ge nya jobb.

Efter Ingvar Carlssons anförande här drar jag slutsatsen att socialdemokraterna saknar ekonomisk politik. Hur kan ni tro att samma politik som förde oss in i krisen skall kunna föra oss ur den? Och hur kan ni tro att man genom att höja skatter på arbete, sparande och företagande skall kunna få fler jobb? Varför väntar ni till hösten med att lägga fram förslag som skall få i gång tillväxten?

I början i veckan hölls en intressant konferens här i Stockholm. Internationella experter slog fast att framgångsvägen är utgiftsminskningar och inte skattehöjningar, dvs. det vi moderater har sagt. Då kan statsskulden minskas utan att ekonomin går in i en recession. Man kan tvärtom få en expansiv effekt genom att utrymme öppnas för initiativ inom den enskilda sektorn.

Nu råder det en bred samstämmighet om att de nya jobben skall komma i företagen, särskilt i de små och medelstora, och det tackar jag Ingvar Carlsson för. Men regeringens politik har också här varit motsägelsefull. Först har ni höjt löneskatter och återreglerat arbetslivet. Sedan gav ni genom RAS rabatt på arbetsgivaravgifterna för vissa kategorier av nyanställda. Är ni nu med facit i hand beredda att medge att detta blev ett misslyckande? Är ni beredda att följa råden från bl.a. OECD och EU att permanent sänka de indirekta arbetskraftskostnaderna, öka flexibiliteten på arbetsmarknaden genom att mjuka upp arbetsrätten och att ytterligare framhäva arbetslinjen i arbetslöshetsförsäringen? Eller står Ingvar Carlsson fast vid att den från allt fler håll framförda kritiken mot den traditionella arbetsmarknadspolitiken via AMS inte innebär någon lösning?

Anf. 36 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Herr talman! Lars Tobisson kan säkert anklaga mig för mycket, men inte för att inte våga utmana våra egna. Jag ber att få hänvisa till den 1 maj. Om Lars Tobisson då inte ägnade sig åt politik, vilket jag kan förstå, kan han läsa i efterhand. Jag tror nog att vi har visat att vi vågar utmana våra egna.

Men hur var det med moderaterna när ni skulle ta ansvaret? Utmanade ni era egna? Gick ni ut och sade till höginkomsttagarna att de nu måste bära ökade bördor? Nej, ni sänkte ju kapitalbeskattningen. Ni ville ju t.o.m. ta bort förmögenhetsbeskattningen som den nya borgerliga regeringen i Frankrike nu säger är nödvändig för att man skall kunna hålla samman nationen.

På den avgörande punkten utnyttjade ni regeringsmakten för att dela ut gåvor till era egna samtidigt som ni höjde skatterna för vanliga löntagare med 25 miljarder kronor. Det var en av de stora viktiga förklaringarna till att hela er politik bröt samman. Ni förstod inte att om man skall bekämpa en kris måste man fördela bördorna rättvist och hålla nationen samman.

Nu ser vi resultaten av vår politik, Lars Tobisson. Vi har fått 108 000 fler i arbete på ett år. Budgetunderskottet, som var uppe i 13–14 %, beräknas nästa år vara nere i 5 %. Statskuldssstabiliseringen, som ni med er politik hoppades skulle ske 1998, åstadkommer vi 1996. Tilltron till Sverige utomlands ökar nu. Prognoserna går åt rätt håll.

Vi har infört värnskatten. Vi höjde kapitalbeskattningen till 30 %. Vi genomförde avdragsrätten för pensionsförsäkringarna, som Olof Johansson sade. Det är en förutsättning om vi skall klara detta. De som har det bäst ställt måste bära sin del av bördan.

Samtidigt vill jag gärna säga att jag förstår att moderaterna kan vara besvikna. Ideologin, nyliberalismen, har brutit samman. Där är teorin

att sänka skatterna för de rika och låta marknaden klara resten och tränga undan politiken. Den har blivit en katastrof överallt där den har tillämpats. Det blev bara ökad arbetslöshet, ökade ekonomiska skillnader och ökad otrygghet.

Moderaterna är naturligtvis också besvikna över sina tre år vid makten. Det var första gången på 60 år som moderaterna fick chansen att styra det här landet från statsministerposten. Det blev en ekonomisk katastrof för Sverige. Moderaterna kan rimligen inte vara nöjda själva med den utgången. Det blev en fördubbling av statsskulden på tre år. Vi lånade lika mycket som under hela Sveriges tidigare historia. Det kan inte vara god, sund, moderat ekonomisk politik att det blir så.

Möjligheterna för moderaterna att inom rimlig tid återta statsministerposten ter sig inte så ljusa, om jag uttrycker mig försiktigt efter de uttalanden som gjorts t.o.m. av Maria Leissner.

Den konfrontation som moderaterna försökte åstadkomma genom en stenhård skiljelinje mellan blocken – det var ju en grundläggande moderat strategi – har nu ersatts av samarbete över blockgränsen.

Därför kan jag förstå en moderat frustration, Lars Tobisson, utan att det skall missförstås. Men det kommer inte att på något sätt hindra socialdemokratin att fortsätta att fullfölja linjen med en handlingskraftig samarbetsregering.

Anf. 37 LARS TOBISSON (m) replik

Herr talman! Att vi moderater är orättvisa är ju ett slitet tema från Ingvar Carlssons sida. Basen för kritiken är bl.a. vad fyrpartiregeringen gjorde på det sociala området. Man kan minnas den indignation som visades när vi hade förslagit en sänkning av kompensationsnivån i arbetslöshetsförsäkringen till 80 %.

Då är frågan hur situationen är nu när ni sänker till 75 %. Nu kallas det för en strukturåtgärd, ett sätt att hävda arbetslinjen i socialförsäkringen. Jag håller i och för sig med, men hur går det ihop för er del? Vill ni fortfarande återgå till 90 %, som partikongressen har uttalat sig för? Varför vill ni inte att alla yrkesverksamma skall få tillgång till samma skydd inom ramen för en allmän arbetslöshetsförsäkring?

Ett annat tema är borgerlig splittring. Det är riktigt att vi är skilda partier. Det är också riktigt att vi moderater mest konsekvent fullföljer den borgerliga regeringens politik för att återupprätta Sverige som tillväxt- och företagarnation. Vi har goda förhoppningar om att det går att samlas på denna grund inför och efter nästa val. Det har visat sig förr att spådomar om motsatsen kommit på skam.

Nu måste jag fråga Ingvar Carlsson – som själv har bestritt att socialdemokraterna är splittrade – hur ni har det med t.ex. EU. Inför folkomröstningen kunde eller vågade ni inte inta en bestämd ståndpunkt – ja eller nej. Det betydde att den nybildade regeringen inte hade någon uppfattning i frågan. Förekomsten av EU-motståndare bland statsråden gjorde att ett klart ställningstagande skulle ha framkallat en regeringskris och kanske en sprängning av partiet.

Nu kunde ni komma undan att lägga fram förslag eftersom fyrpartiregeringen redan hade gjort det. Men det blev inte lika lätt att undvika

ett ställningstagande till EMU:s tredje steg. Finansministern har medgett att det bör tas senast hösten 1997.

Jag har sagt att det är bra att regeringen nu visat att ni tar konvergenskraven på allvar. Men varför skjuter man på besluten i frågor där snabba besked skulle verka förtroendeskapande och därmed bidra till att nå de mål man eftersträvar, dvs. sänkt ränta och sänkt krona. Där har framstegen verkligen inte blivit särskilt stora på sistone.

Man får besked om besparingar, om tillväxtprogrammet, om Riksbankens oberoende. Här finns tecken, om någonsin, på att man är splittrad och på att politiken är motsägelsefull och senfärdig.

Varför inte klargöra Socialdemokraternas avsikter beträffande EMU:s tredje steg? Det låter säga sig. Och jag håller helt med om att ett utanförstående ställer minst lika stora krav på en tillväxtskapande ekonomisk politik och på sunda statsfinanser som ett deltagande. Det är alldeles riktigt att det i slutändan är riksdagen som skall besluta. Men någon skall förelägga riksdagen förslag till beslut, och det måste regeringen göra.

Innan vi återses här i kammaren skall det hållas val. Den som till EU-parlamentet väljer en socialdemokratisk valsedel, röstar han eller hon på att Sverige skall delta fullt ut i det ekonomiska och monetära samarbetet? Det får vi inte veta. Genom att Socialdemokraterna lägger fram två valsedlar, med EU-anhängare och EU-motståndare blandade, kan man inte ens veta om man med sin röst i EU-parlamentet hjälper in någon som vill att Sverige skall delta i det europeiska samarbetet eller någon som vill att vi skall lämna det. En sådan röst är, mina vänner, egentligen inte mera värd än en blankröst.

Ingen behöver sväva i tvivelsmål om var vi moderater står. Vi är sedan länge Europapartiet i svensk politik.
(Applåder)

Anf. 38 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Herr talman! Här kommer Tobisson upp i sitt första inlägg och anklagar mig för att inte våga gå emot mina egna partivänner i svåra frågor. Då svarar jag på detta och visar att han själv och Moderaterna under sin tid, i stället för att våga ta de svåra besluten mot sina sympatisörer, gick in med kraftiga förmåner för vissa och försämringar för andra. När Tobisson kommer tillbaka har han icke ett ord att säga om detta, om att man praktiskt taget drev ut stora resurser till dem som hade det allra bäst och samtidigt lade ökade påfrestningar på dem som hade det sämst ställt.

Det var därför som klyftorna i Sverige tyvärr började öka igen, och det var därför ni förlorade valet, med all rätt.

Vi har nu uppdraget att dels ta Sverige ur den ekonomiska krisen, dels samtidigt steg för steg återigen göra Sverige rättvisare och pressa ner arbetslösheten. Det är inte lätt, men socialdemokratin har nu i samarbete med framför allt Centerpartiet inlett det arbetet, och jag är övertygad om att vi kommer att klara den uppgiften.

Lars Tobisson talar återigen om splittring. Vi är ett stort parti. Vi representerar nästan halva svenska valmanskåren. Men det avgörande

är: Förmår vi att i denna riksdag komma fram till beslut? Jag vill påstå att vi har den förmågan. Det är en betydande skillnad mot när Moderaterna hade ansvaret för hur politiken skulle skötas och Ny demokrati var tungan på vågen. Det är en viss skillnad mot hur det var förra våren, Lars Tobisson. Per-Ola Eriksson talade om hur han då försökte sy ihop det och om det fasta, klara samarbete som har varit den här våren.

När det gäller EU kanske det vore klädsamt, Lars Tobisson, att stämma ned tonen litet grand. Vad hade hänt om Moderaterna hade fått igenom sin linje att vi skulle ha folkomröstning i juni 1994? Tror Lars Tobisson verkligen att vi i så fall hade varit medlemmar nu? Jag är inte säker på den saken.

Jag vet att det var de som spekulerade i att socialdemokratin skulle splittras. Jag vet att man från början var kritisk mot vår uppläggning av den frågan. Men när vi nu kan summera det, kan vi slå fast: Svensk demokrati klarade den folkomröstningen på ett bra sätt. Vi har anledning att vara stolta över det. Socialdemokratin sprack inte i två delar. Vi kommer inte att göra det nu heller.

Men det är inte, Lars Tobisson, de 22 ledamöter som skall väljas i höstens val som skall avgöra om Sverige skall gå med i EMU eller inte. Det skall denna riksdag göra. Jag kommer inte att vara med om att flytta ut det beslutet från denna riksdag.

Men jag ställer motfrågan: Menar alltså Moderaterna nu att de går ifrån den överenskommelse vi hade mellan alla partier om att frågan om det tredje steget skall komma upp i Sveriges riksdag innan vi beslutar om det? Det är i så fall ett ganska sensationellt besked vi har fått här i dag.

Jag vet inte, herr talman, om Lars Tobisson har rätt att svara mer. Jag har som princip att då inte utnyttja mitt inlägg till att ställa ytterligare frågor, så jag avstår från det. Men jag kan försäkra, herr talman, att när vi ses i höst har jag en del ytterligare saker som jag skulle vilja klara upp med Moderata samlingspartiet.

I avvaktan på det vill jag önska Lars Tobisson och moderaterna, inte minst Carl Bildt, och alla ledamöter en riktigt trevlig sommar. Jag gör det i förskott, innan jag tar ett par nappatag också med några andra ledamöter av kammaren.

(Applåder)

Anf. 39 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Herr talman! Jag vill påminna Ingvar Carlsson om att vi hade ett samarbete med utgångspunkt i valresultatet. Det är det som ger mig mandat att tala här över huvud taget. Det samarbetet ledde till att det blev möjligt för Ingvar Carlsson att över huvud taget vara statsminister i den regering han nu företräder.

Sedan hade vi ett samarbete om ett stort saneringsprogram för att få ordning på Sveriges ekonomi. Det omslöt totalt 114 miljarder kronor. Det var väl avvägt i besparingar och skattehöjningar. Det var en del mycket svåra beslut för vår del.

Resultatet av denna stora budgetsanering redogjorde Ingvar Carlsson själv för här i början. Det var ett positivt resultat.

Men det som vi är missnöjda med är att arbetslösheten står stilla. Därför vill vi göra mer på det området.

Vi är inte överens med regeringen om att det skall fördelas orättvist. När jag står här och säger att det är orättvist att sänka ersättningen i a-kassan och i sjukförsäkringen och barnbidragen, för att samtidigt sänka matmomsen för alla, vill jag inte bli kallad för kommunist. Göran Persson gjorde ett sådant misstag första maj. Jag trodde att ni hade lärt er någonting av det.

Däremot välkomnar jag väldigt gärna en ideologisk debatt mellan arbetarrörelsens bägge partier. Jag tror att det vore välbehövligt att vi utvecklade tankarna om framtiden, om hur vi skall bygga denna välfärd med ett bevarande av rättvisa och trygghet, så att vi inte bara tittar bakåt och kommer med gamla lösningar. Den debatten vill jag gärna ha med Ingvar Carlsson och med arbetarrörelsen under hösten. Det ser jag fram mot.

Jag skulle kunna ställa frågan: Vad är det för ideologi numera i det socialdemokratiska partiet? Jag är socialist – är Ingvar Carlsson det? Ingvar Carlsson sade själv: För att vara socialdemokrat krävs det något helt annat. Vad krävs det då? Det blir man inte klok på när man ser vilka olika åsikter ni har.

(Applåder)

Anf. 40 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Herr talman! Nu underskattar Gudrun Schyman grovt de svenska medborgarna. Jag tror att de är mycket väl medvetna om att de lever i ett samhälle som i hög grad har präglats av socialdemokratiska värderingar – liksom Danmark, liksom Norge, liksom Finland. Jag tror att de mycket klart kan se skillnaden mot de länder där de kommunistiska värderingarna råder.

Vad jag i dag har försökt få klarhet i, är: Har Vänsterpartiet bara ändrat namnet, beteckningen? Har man verkligen åstadkommit en ändring i sina grundläggande värderingar? Jag har också motiverat varför jag ställer frågan, nämligen därför att man har en partisekreterare som säger, inte för fem år sedan, inte för tre år sedan, utan i år: Jo, jag är kommunist.

Det är inte bara jag som har rätt att då få svar på frågan: Var står Vänsterpartiet ideologiskt? Det har faktiskt svenska folket rätt till. Och den debatten skall också föras här i Sveriges riksdag.

Jag tycker att vi har möjlighet att föra både en ideologisk debatt och en sakdebatt, och jag har försökt föra båda med Gudrun Schyman i dag. Men den ideologiska debatten, som ändå måste vara grunden för vårt agerande, den är väldigt svår att föra.

Det var inte Vänsterpartiet som gjorde mig till statsminister, faktiskt. Det var väljarna. Socialdemokraterna fick 45,5 % av rösterna i konkurrens med åtta andra partier, och det var det som avgjorde saken.

Sedan går det inte att bara tycka illa om marknaden, Gudrun Schyman. Skall man kunna återta till demokratin vad demokratin tillhör, krävs ekonomisk handling och politisk handling, och det krävs en helhet i politiken om man skall kunna göra något åt situationen och ta landet ur krisen.

Er politik gör inte tillräckligt mycket åt räntan. Därför leder den till högre boendekostnader och till ökad arbetslöshet, och era förslag när det gäller matmomsen leder till att pensionärerna, låginkomsttagarna och inte minst barnfamiljerna får mycket högre matkostnader än om man hade stött Socialdemokraternas och Centerpartiets linje.

Det är fakta, Gudrun Schyman. Det räcker inte att prata vackert om solidaritet och annat. Det är effekten av hela politiken som är avgörande, och det är där Vänsterpartiets politik skulle få så negativa konsekvenser.

(Applåder)

Anf. 41 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Herr talman! Jag har kort tid till mitt förfogande, och det kräver korta frågor som kan få korta svar, så här i slutet av debatten.

Mina frågor till Ingvar Carlsson är mycket enkla och raka, och han kan också ge mycket enkla och raka svar.

För det första: När skall kärnkraften vara avvecklad? Gäller riksdagsbeslutet om avveckling år 2010?

För det andra: Är regeringen öppen för en folkomröstning den dag när EU har förändrats så pass mycket, efter regeringskonferensen, att det finns skäl att ompröva beslutet? Kan detta då ske i en folkomröstning? Är Ingvar Carlsson öppen för det?

För det tredje: Tycker Ingvar Carlsson att det är rimligt, när man skär i kommuner, sjukvård och omsorg, att samtidigt inteckna 55,8 miljarder kronor till nya vapensystem? Är det rimligt, ja eller nej?

I övrigt önskar jag både kammaren och Ingvar Carlsson en riktigt grön sommar.

(Applåder)

Anf. 42 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Herr talman! Jag vet inte för vilken gång i ordningen jag gör det, men jag skall gärna för Birger Schlaug upprepa att för mig är en folkomröstning ett utomordentligt viktigt instrument i demokratin. Har man valt att underställa folket en fråga, kan man inte utan vidare nonchalera dess beslut.

Därför är detta inte bara en energipolitisk fråga för mig. Det är också en moralisk fråga. Svenska folket har sagt ifrån genom att rösta för en avveckling 2010, och då kan vi inte bara ändra på det. Vill man göra något sådant får man gå tillbaka till folket.

Birger Schlaug tog också tidigare upp vetorätten. Vi kommer under inga förhållanden att låta vår alliansfria utrikespolitik underställas någon omröstning utanför den här kammaren. Det är vi själva som avgör den saken och ingen annan.

Vi har talat om att det i framtiden kan bli fråga om att ändra majoritetsreglerna i någon utrikes- eller säkerhetspolitisk fråga. Det kan handla om insatser för mänskliga rättigheter eller liknande. Men innan vi bestämmer oss för det skall vi själva lägga fast att där skulle vi kunna diskutera en sådan förändring av reglerna.

Om jag förstod det rätt gällde frågan dessutom om vi skall ha en folkomröstning om det tredje steget, EMU. Vi hade den stora avgörande folkomröstningen i november förra året, och vi skall ha ett val till EU nu i september. Jag tänker för min del vänta med att ta ställning till ytterligare folkomröstningar tills vi har ett faktaunderlag som gör det möjligt att bedöma frågan. En akademisk diskussion tycker jag inte är särskilt intressant, utan vi får återkomma till den frågan längre fram.

Anf. 43 LARS LEIJONBORG (fp) replik

Herr talman! Ingvar Carlsson fortsätter att föra debatten på ett sätt som jag tycker att vi skulle försöka undvika: Allt ont är andras fel och allt gott är Socialdemokraternas förtjänst. Låt mig bara helt kort säga att de avgörande vändpunkterna i ekonomin kom under de borgerliga åren. Det var då sysselsättningen vände uppåt och budgetunderskottet vände nedåt.

Vi har fått nya vändpunkter, men nu går tendenserna i ekonomin åt fel håll. Pessimismen ökar, nyföretagandet minskar, räntan ligger fortfarande klart över de 10 % som Göran Persson har angivit som smärtgränsen för just den här dagen. Det är av dessa skäl vi inte får fram de nya jobb som vi så väl behöver.

Däremot tycker jag att det är mycket bra att Ingvar Carlsson nu tar en rejäl debatt med Vänsterpartiet. Vi har känt oss litet ensamma i den renhållningsuppgiften. Men glöm inte bort, Ingvar Carlsson, att ni nu får skörda det ni själva har sått genom det sätt på vilket ni drev er populistiska oppositionspolitik under den förra mandatperioden, och genom att ni efter valet medvetet tackade nej till erbjudandet om en blocköverskridande regering och då valde att släppa in Vänsterpartiet som regeringsunderlag.

Anf. 44 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Herr talman! Lars Leijonborg har kanske glömt vilket parti det var som satte sig i krisförhandlingar med den dåvarande regeringen, trots att jag hade varnat i förväg och sagt: Tänk igenom det parlamentariska underlaget.

Vi har träffat vissa uppgörelser med Vänsterpartiet. Det tyckte vi var rimligt och nödvändigt. Vi har träffat uppgörelser också med Miljöpartiet, och vi har framför allt träffat uppgörelser med Centerpartiet. En koalition med Folkpartiet tror jag inte hade lett fram till ett så kraftfullt saneringsprogram, och jag är inte heller säker på att det hade gagnat folkomröstningsresultatet.

Anf. 45 LARS LEIJONBORG (fp) replik

Herr talman! Utomlands har inte förtroendet för svensk ekonomisk politik ökat på det sätt det borde ha gjort. Jag tror tvärtemot Ingvar Carlsson att med en blocköverskridande regering med Folkpartiet hade vi fått en helt annan utveckling.

Ingvar Carlsson tog upp Ny demokrati. Jag tycker det är en rimlig parallell till Vänsterpartiet. Vi försökte verkligen klara den renhållningsuppgiften. Låt oss tillsammans klara den när det gäller Vänsterpartiet.

Anf. 46 ALF SVENSSON (kds) replik

Herr talman! Jag tycker också att det är alldeles utmärkt att Ingvar Carlsson har dragit i gång det här ideologiska uppretningsarbetet. Men, som Lars Leijonborg sade, Ingvar Carlsson tog ju Vänsterpartiet upp i regeringsbåten. Såvitt jag begriper var det väl samma partisekretärer för det partiet då som det är i dag. Det hade kanske varit rimligt att ställa frågan före i stället för efter.

I Ingvar Carlssons anförande kom temat tillbaka att den regering som vi tillhörde var beroende av Nydemokraterna. Förvisso är det sant. De var ett slags vågmästare. Men det berodde, Ingvar Carlsson, på att ni mellan 1991 och 1994 drev en helt annan politik än den ni nu driver. Hade ni då drivit den politik som ni nu driver och inte hela tiden hade obstruerat och sagt nej till besparingar på löpande band, skulle jag vilja säga, skulle situationen naturligtvis ha varit en annan.

Jag kan inte låta bli att kommentera Ingvar Carlssons sätt att sudda när det gäller fördelningspolitik. Det är ju ändå klart att man, om de här miljarderna tas från arbetslöshetsersättningen, vilket är synnerligen diskutabelt, fördelningspolitiskt mera precist kan rikta dem till de ekonomiskt sämst ställda än om de läggs på en sänkning av momsen på mat.

Har man 8 miljarder eller någonting sådant för att sänka momsen på mat är det klart att de miljarderna kan riktas mycket direkt till de ekonomiskt sämst ställda och till dem som behöver sjukvård – gamla eller vilka grupper det nu är som man vill prioritera. Man kan faktiskt inte stå här och göra gällande att en momssänkning på 8 miljarder tvärs över fördelningspolitiskt skulle vara den mest gynnade och rimliga insats som kan göras. Vi vet att Ingvar Carlsson vet det. Därför tycker jag att detta måste strykas under här.

Anf. 47 LARS TOBISSON (m)

Herr talman! Efter detta första riksdagsår tror jag att regeringen är ganska besviken. Visserligen har den inte haft svårt att få majoritet här i kammaren. Med vänsterns hjälp har man fått igenom skattehöjningar och återställare. Man har åtminstone fått antaget ett program för att sanera statsfinanserna och utlovat ett annat för tillväxten.

Men krona och ränta har vägrat att ta nämnvärda intryck. Det gäller även efter det att konvergensprogrammet lagts fram. Arbetslösheten ligger kvar på hög nivå, oavsett hur man mäter den. Inte ens regeringen vågar ställa i utsikt mer än en marginell förbättring.

Många utsatta tycker att detta luktar kapitulation, att man av ideologiska skäl inte förmår sig till att skapa utrymme för nya jobb i privata företag. Inte heller tycks det intryck som regeringen skapat hos medborgarna ha blivit särskilt fördelaktigt, att döma av aktuella opinionsmätningar. Hur det faktiskt förhåller sig får vi veta i höstens val till Europaparlamentet.

I den valrörelse som stundar kommer vi moderater att entydigt stå för ett förstärkt samarbete inom EU för freden, för kampen mot brott och knark och för att välfärden skall växa och spridas bland Europas folk. Vet man inte vad man vill i Europa, då kan man inte stå upp för Sverige i Europa.

Kampanjen kommer också att handla om politikens inriktning i Sverige. Skall vi söka oss tillbaka till den socialdemokratiska modell som alltmer gått i baklås eller skall vi möta den nya tiden med en politik som ger större utrymme för den enskilda människan, för hennes möjligheter att utbilda sig, få jobb och över huvud taget ordna sin tillvaro så att den bäst passar de egna förhållandena?

Det skall bli intressant att se resultatet av denna kommande kraftmätning. Men dessförinnan skall det väl bli något utrymme för ledighet. Jag vill uttala förhoppningen att den ledigheten för kammarens ledamöter blir av behagligt slag. Jag kan också vidarebefordra en hälsning med samma innebörd från medlare Carl Bildt. Jag tror dock inte att han vågade innefatta sig själv i denna förhoppning.

Anf. 48 OLOF JOHANSSON (c)

Herr talman! Jag tycker att den debatt som förts här i dag har varit upplysningsrik på många olika sätt. Det finns ett tema som glimtar fram ibland men som alltid måste upprepas, för det förtjänar det: Det här landet kräver långsiktigt stabila spelregler för att vi skall kunna ta oss ur den krissituation som vi befinner oss i. Det kräver en hel del av politiken. Mycket av det har diskuterats här i dag. Men det kräver också mycket av många andra – av företagare, av fackliga organisationer och av oss alla – för att lyckas.

Vi har nu kommit fram till, och det är en början, att möjligheten finns att statsskulden som andel av BNP kan stabiliseras till 1996 för att sedan minska. Vi ser möjligheten att budgetunderskottet elimineras till 1998, och det är bra. Det är bra att de här möjligheterna nu är gemensamma mål; det är alltid något av nationell samling. Men det kommer att kräva mycket mer av denna kammare också framöver för att man skall kunna verkställa och se till att detta följs upp till sist.

Låt mig å Centerpartiets vägnar deklarerat att vi inte ställer upp i politiskt samarbete för ro skull. Det är inte en del i ett maktspel. Det här handlar om vårt land och om att uppnå resultat. Vi kommer att fortsätta att samarbeta med dem som har samma mål och vars insatser man kan lita på.

Låt mig också säga att jag tycker att de erfarenheter som vi har av samarbetet med Socialdemokraterna under våren har varit mycket positiva. Det innebär inte att vi behöver gräva ner stridsyxan på alla områden.

Osökt faller det mig i minnet att jag i morgon för ett år sedan lämnade en tidigare regering. Den frågan lever fortfarande. Jag vill skicka en särskild sommarhälsning till min efterträdare Anna Lindh: Lyssna väldigt nog på vad Naturvårdsverket säger när det gäller broar, trafikflöden och sådant! Släng inte bra pengar efter dåliga!

Herr talman! Med dessa ord vill jag önska kammaren i övrigt en väldigt glad och trevlig sommar och mer av nationell samling när vi kommer tillbaka i höst.

(Applåder)

Anf. 49 ALF SVENSSON (kds)

Herr talman! Låt mig också önska statsministern, regeringen, kammarens ledamöter och riksdagens personal en riktigt skön och fin sommar. Alla som lyssnar eller tittar på oss och som har orkat med den här förmiddagen önskas en riktigt fin sommar i ett av världens absolut bästa länder, Sverige!

Nästa gång möts vi kanske på barrikaderna inför EU-valet. Ibland får nog svenska folket sig till livs att EU handlar om jordgubbars storlek, morkullejakt, rätten att spotta snus e.d. Men EU-idén från början är en fredsidé, att vi människor skulle hjälpas åt och komma närmare varandra och lösa gemensamma problem som inte kan lösas inom en nations gränser.

Det handlar om miljöfrågor. Det handlar om att bevara freden. Det handlar om att ta itu med knarket. Det handlar om att få en flyktingpolitik där vi alla hjälps åt.

Jag tycker att vi skall försöka hjälpas åt med att presentera EU på det sätt som fäderna ville ha EU presenterat, för visst är det så att det är freden vi vill bevara, miljön vi vill förbättra, knarket vi vill sopa undan och den sociala dimensionen vi vill stärka!

Anf. 50 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Herr talman! På de sekunder jag har kvar vill jag säga till Lars Tobisson att på en punkt finns det naturligtvis en viss besvikelse. Misstron mot svensk ekonomi var faktiskt ännu större än jag trodde. Därmed var det ännu mer hårdarbetat att få ner räntor och att stabilisera kronan. Men det leder bara till att vi med ännu större beslutsamhet kommer att driva politiken vidare. Vi måste få ner räntorna, och kronan är i dag undervärderad.

Jag vet att det finns de som har antytt att EU är ett dåligt projekt. Men det är fullständigt groteskt att efter fem och en halv månad som medlemmar i EU betygsätta detta. Den som går ut och säger det, har inte särskilt väl satt sig in i vad det här historiska projektet innebär.

Till slut har jag också en förhoppning om att det samarbetsklimat som ändå har åstadkommit i denna kammare, inte minst över blockgränserna, skall kunna bestå. Fortfarande är läget för landet, läget för nationen, så utsatt att vi behöver det samarbetet. Vi kommer att behöva det ett bra tag framåt.

Jag kan försäkra som statsminister att jag, samtidigt som vi naturligtvis måste föra den demokratiska debatten, kommer att verka för att det samarbetet skall bestå och utvecklas.

Tack för debatten i dag!
(Applåder)

Partiledardebatten var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 9 juni.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
1994/95:225 till konstitutionsutskottet

Förslag
1994/95:RR13 till justitieutskottet
1994/95:RR14 till finansutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag om att motionstiden för skr. 1994/95:225 och förs. 1994/95:RR13 och RR14 med hänsyn till sommaruppehållet skulle förlängas till den 6 oktober.

Motioner
1994/95:Jo38 och Jo39 till jordbruksutskottet
1994/95:K24–K27 till konstitutionsutskottet

4 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Motioner
med anledning av prop. 1994/95:222 Ny ellagstiftning
1994/95:N20 av Erik Arthur Egervärn (c)
1994/95:N21 av Sivert Carlsson (c)
1994/95:N22 av Karl-Gösta Svenson (m)
1994/95:N23 av Gudrun Schyman m.fl. (v)
1994/95:N24 av Per Westerberg m.fl. (m, fp)
1994/95:N25 av Arne Kjörnsberg m.fl. (s)
1994/95:N26 av Eva Goës m.fl. (mp)
1994/95:N27 av Leif Marklund m.fl. (s)

med anledning av prop. 1994/95:228 Mästarbrev för hantverkare
1994/95:N28 av tredje vice talman Christer Eirefelt m.fl. (fp)

Prot. 1994/95:121
15 juni

---

med anledning av prop. 1994/95:230 Kommunal översiktsplanering
enligt plan- och bygglagen, m.m.

1994/95:Bo11 av Erling Bager och Lennart Fremling (fp)

1994/95:Bo12 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

1994/95:Bo13 av Inga Berggren och Ulla Löfgren (m)

1994/95:Bo14 av Rolf Kenneryd m.fl. (c)

1994/95:Bo15 av Dan Ericsson m.fl. (kds)

1994/95:Bo16 av Per Lager m.fl. (mp)

med anledning av prop. 1994/95:231 Allmän fiskevårdsavgift m.m.

1994/95:Jo40 av Eskil Erlandsson (c)

1994/95:Jo41 av Elving Andersson (c)

1994/95:Jo42 av Göte Jonsson m.fl. (m)

1994/95:Jo43 av Jan Backman (m)

1994/95:Jo44 av Ulf Melin och Tomas Högström (m)

1994/95:Jo45 av Kent Olsson m.fl. (m)

1994/95:Jo46 av Bo Finnkvist (s)

1994/95:Jo47 av Hans Karlsson (s)

1994/95:Jo48 av Eva Eriksson m.fl. (fp)

1994/95:Jo49 av Jan-Olof Franzén (m)

1994/95:Jo50 av Eva Björne (m)

1994/95:Jo51 av Lisbet Calner m.fl. (s)

1994/95:Jo52 av Rune Evensson (s)

1994/95:Jo53 av Carin Lundberg m.fl. (s)

1994/95:Jo54 av Maggi Mikaelsson m.fl. (v)

1994/95:Jo55 av Tom Heyman (m)

1994/95:Jo56 av Inger René (m)

1994/95:Jo57 av Lennart Brunander m.fl. (c)

1994/95:Jo58 av Sylvia Lindgren (s)

1994/95:Jo59 av Dan Ericsson m.fl. (kds)

1994/95:Jo60 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp)

Finansutskottets betänkanden

1994/95:FiU27 Sammanställning av anslag på tilläggsbudget våren
1995

1994/95:FiU28 Räntor på statsskulden, m.m.

1994/95:FiU29 Statsbudgetens inkomster för budgetåret 1995/96

1994/95:FiU30 Statsbudgetens utgifter för budgetåret 1995/96

1994/95:FiU31 Statsbudget för budgetåret 1995/96

5 § Kallelse till nytt sammanträde

Förste vice talmannen kallade kammaren till nytt sammanträde kl. 12.40.

6 § Kammaren åtskildes kl. 12.27.

Förhandlingarna leddes av talmannen från sammanträdet början t.o.m.

1 § anf. 32 delvis och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

1 § Partiledardebatt.....	1
Anf. 1 LARS TOBISSON (m)	1
Anf. 2 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	4
Anf. 3 LARS TOBISSON (m) replik	4
Anf. 4 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	5
Anf. 5 LARS TOBISSON (m) replik	5
Anf. 6 BIRGER SCHLAUG (mp) replik.....	6
Anf. 7 LARS TOBISSON (m) replik	6
Anf. 8 BIRGER SCHLAUG (mp) replik.....	7
Anf. 9 LARS TOBISSON (m) replik	7
Anf. 10 OLOF JOHANSSON (c).....	7
Anf. 11 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	12
Anf. 12 OLOF JOHANSSON (c) replik.....	13
Anf. 13 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	14
Anf. 14 OLOF JOHANSSON (c) replik.....	14
Anf. 15 LARS LEIJONBORG (fp)	15
Anf. 16 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	19
Anf. 17 LARS LEIJONBORG (fp) replik	19
Anf. 18 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	20
Anf. 19 LARS LEIJONBORG (fp) replik	20
Anf. 20 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	20
Anf. 21 LARS LEIJONBORG (fp) replik	21
Anf. 22 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	21
Anf. 23 LARS LEIJONBORG (fp) replik	21
Anf. 24 BIRGER SCHLAUG (mp) replik.....	22
Anf. 25 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	23
Anf. 26 BIRGER SCHLAUG (mp) replik.....	23
Anf. 27 GUDRUN SCHYMAN (v)	23
Anf. 28 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	26
Anf. 29 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	27
Anf. 30 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	27
Anf. 31 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	27
Anf. 32 BIRGER SCHLAUG (mp).....	28
Anf. 33 ALF SVENSSON (kds).....	32
Anf. 34 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	37
Anf. 35 LARS TOBISSON (m) replik	41
Anf. 36 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	42
Anf. 37 LARS TOBISSON (m) replik	43
Anf. 38 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	44
Anf. 39 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	45
Anf. 40 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	46
Anf. 41 BIRGER SCHLAUG (mp) replik.....	47
Anf. 42 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	47
Anf. 43 LARS LEIJONBORG (fp) replik	48
Anf. 44 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	48
Anf. 45 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	49

Anf. 46 ALF SVENSSON (kds) replik.....	49
Anf. 47 LARS TOBISSON (m).....	49
Anf. 48 OLOF JOHANSSON (c).....	50
Anf. 49 ALF SVENSSON (kds).....	51
Anf. 50 Statsminister INGVAR CARLSSON (s).....	51
2 § Justering av protokoll.....	52
3 § Hänvisning av ärenden till utskott.....	52
4 § Bordläggning.....	52
5 § Kallelse till nytt sammanträde	54
6 § Kammaren åtskildes kl. 12.27.....	54